

(مقاله پژوهشی)

شناسایی عوامل امتناع همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی در نظام آموزش عالی کشور: مطالعه‌ای فراترکیب

شهرام مهرآور گیگلو^۱، علی خورسندی طاسکوه^۲، سعید غیائی ندوشن^۳، عباس عباسپور^۴

چکیده

پژوهش حاضر با هدف سنتز ادبیات مربوط به همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی در راستای شناسایی عوامل امتناع همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی در آموزش عالی کشور انجام شده است. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و با روش کیفی فراترکیب انجام شده است. جامعه آماری، کلیه مطالعات انجام‌شده در بازه زمانی ۱۳۸۰ الی ۱۳۹۸ است. در این راستا ۶۹ پژوهش در زمینه موضوع موردنظر ارزیابی و درنهایت ۲۵ مقاله به‌صورت هدفمند انتخاب گردید و با تحلیل محتوا و ترکیب ادبیات مربوط، درمجموع ۱۱۹ کد، ۱۵ مفهوم، ۸ مقوله کلیدی طی فرایند جست‌وجو و ترکیب نظام‌مند متون شناسایی و مورد تحلیل قرار گرفت و اعتبار آن از طریق آزمون کاپای کوهن تأیید گردید. نتایج تحلیل نشان داد، که مهم‌ترین عوامل امتناع کلیدی شناسایی شده شامل: عوامل سیاسی، فرهنگی، ساختاری، سیاست‌گذاری، فناوری ارتباطات و اطلاعات، زیرساخت مالی، فضا و تجهیزات، فردی و عوامل مربوط به زبان خارجی است. این پژوهش از آن جهت که درک عمیقی از ادبیات موجود در مورد موضوع پژوهش با شناسایی عوامل امتناع همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی ارائه می‌دهد، می‌تواند در سیاست‌گذاری‌های آموزش عالی در راستای گسترش همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی در آموزش عالی مورد استفاده قرار گیرد.

واژگان کلیدی: عوامل امتناع، همکاری‌های پژوهشی، بین‌المللی شدن، فراترکیب

تاریخ دریافت مقاله: ۹۹/۰۲/۲۸

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۹/۰۶/۰۵

-
- ۱ دانشجوی دکتری مدیریت آموزش عالی دانشگاه علامه طباطبائی تهران، گروه مدیریت آموزشی (نویسنده مسئول s.mehravar@atu.ac.ir)
 ۲ استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی تهران، گروه مدیریت آموزشی
 ۳ دانشیار و عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی تهران، گروه مدیریت آموزشی
 ۴ دانشیار و عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی تهران، گروه مدیریت آموزشی

مقدمه

فشارهای ناشی از جهانی شدن و گسترش ارتباطات اینترنتی در سال‌های اخیر بر ماهیت پژوهش اثر گذاشته است که این امر پژوهش‌ها را به سمت بین‌المللی شدن سوق داده است؛ اما علیرغم تعاریف متداول در مورد بین‌المللی شدن آموزش عالی که به همه جنبه‌های مأموریت یک موسسه از جمله آموزش، پژوهش، خدمات و ارتباطات اشاره دارد (دویت، هانتز، هوارد و اگریون-پولاک^۱، ۲۰۱۵؛ هودزیک^۲، ۲۰۱۱ و نایت^۳، ۲۰۰۳). مطالعه بین‌المللی شدن عمدتاً بر عوامل مرتبط با دانشجویان و تحرکات بین‌المللی آن‌ها متمرکز شده است (پروکتور^۴، ۲۰۱۵). بخش دیگر مهم پژوهش‌ها در مورد بین‌المللی شدن، به استراتژی‌های نهادی که از بین‌المللی شدن و رشد گسترده دانشجویان بین‌المللی (وارد^۵، ۲۰۰۸) و اشکال جدید آموزش مرزی یا فراملی (نایت، ۲۰۰۸) حمایت می‌کنند، پرداخته‌اند و توجه کمتری در ادبیات حوزه بین‌المللی شدن آموزش عالی به بعد پژوهش بین‌المللی و همکاری‌های پژوهشی شده است (ولدی گیورجیس، پروکتور و دی وایت^۶، ۲۰۱۸).

امروزه مراکز علمی مختلفی در سراسر جهان توسعه یافته‌اند که هم‌زمان با همکاری و رقابت با یکدیگر کار می‌کنند و رشد اهمیت روزافزون همکاری‌های پژوهشی بین دانشگاه‌های بزرگ تحقیقاتی در سراسر جهان مشهود است (آداپا^۷، ۲۰۱۳؛ روستان و کراولو^۸، ۲۰۱۵). در چارچوب گستره جهانی شدن، ترکیبی از تغییرات تکنولوژیکی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی منجر به شتاب در سرعت همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی شده است. از طرفی دیگر توجه روزافزون به رتبه‌های بین‌المللی دانشگاه‌ها و جایگاه شاخص‌های پژوهشی در درون این رتبه‌بندی‌ها، اهمیت توجه بیشتر به تدوین استراتژی‌هایی برای بین‌المللی سازی پژوهش را نشان می‌دهد. اگرچه پژوهش‌ها از نظر ماهیت بین‌المللی، خواه از منظر تحرک، انتشار، همکاری پژوهشی یا سایر اشکال انتشار دانش همواره قابل درک بوده است (آلتباخ و تیچلر^۹، ۲۰۰۱). طی چند دهه گذشته، مشارکت استراتژیک بیشتری در فعالیت‌های بین‌المللی مرتبط با پژوهش وجود داشته و جنبه‌های بیشتری از فعالیت‌های نهادی را در بر گرفته است. دانشگاه‌های برجسته تحقیقاتی در طیف وسیعی از کشورهای جهان، بین‌المللی بودن تحقیقات خود را برای اطمینان از برخورداری رقابت بیشتر در جهان تقویت کرده‌اند و غالباً توسط سیاست‌ها و مشوق‌های ملی مورد حمایت قرار گرفته‌اند (آنتلو^{۱۰}، ۲۰۱۲). همچنین تأکید روزافزون بر همکاری‌های بین‌المللی برای تحقیقات علمی، پیامدهای مشخصی را در ایجاد دانش و واقعیت‌های بودجه برای مؤسسات آموزش عالی به همراه داشته است (آداپا، ۲۰۱۳). با عنایت به نکات یادشده، مسئله اصلی پژوهش حاضر این است که نشان دهد با توجه به پژوهش‌های انجام‌شده در ادبیات و پیشینه نظری مربوط به موضوع پژوهش، مهمترین عوامل امتناع همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی در نظام آموزش عالی کشور کدامند؟

ادبیات تحقیق

همکاری پژوهشی عمدتاً به‌عنوان یک پیمان و قرارداد اجتماعی در میان دانشمندان شناخته می‌شود که تعریف و عملیاتی کردن آن دشوار است. روش‌های مختلفی برای همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی وجود دارد که حساب‌شده، تعریف‌شده و عملیاتی شده هستند، از جمله آن‌ها می‌توان به: تبادل محقق، انجمن‌های علمی بین‌المللی، موافقت‌نامه‌های بین دولت در زمینه همکاری علمی، ابتکارات علمی سازمان‌های بین‌المللی، پروژه‌ها یا شبکه‌های مشترک، مؤسسات همکاری، امکانات در مقیاس بزرگ بین‌المللی و نهایتاً به تأسیس آزمایشگاه‌های فرعی در مقیاس بین‌المللی اشاره کرد (یولنیکانه^{۱۱}، ۲۰۱۴).

- 1 . de Wit, Hunter, Howard, & Egron-Polak
- 2 . Hudzik
- 3 . Knight
- 4 . Proctor
- 5 . Ward
- 6 . Woldegiyorgis, Proctor & de Wit
- 7 . Adapa
- 8 . Rostan & Ceravolo
- 9 . Altbach & Teichler
- 10 . Antelo
- 11 . Ulnicane

همکاری پژوهشی بین‌المللی به تدریج به جریان اصلی پژوهش‌های علمی تبدیل شده است که این امر به بهبود سطح و کیفیت تحقیقات علمی، جمع‌آوری ایده‌های نوآورانه و پرورش دانشمندان جدید و جامع کمک کرده است (لیو و ما، ۲۰۱۷). همکاری پژوهشی بین‌المللی (IRC)، می‌تواند موجب ارتقاء دانش و تبادل فرهنگی در بین کشورها شود (نیو و کیو، ۲۰۱۴). از دیگر مزایای همکاری پژوهشی بین‌المللی می‌توان به اشتراک، انتقال دانش و تجهیزات پژوهشی، اتصال دانشمندان به یک شبکه علمی بزرگ، تسریع در فرآیند پژوهش و افزایش کیفیت و شفافیت در مقالات پژوهشی اشاره کرد (گازنی، کاسیدی، سوگیموتو و دیدگاه، ۲۰۱۲).

پژوهشگران حوزه بین‌المللی شدن آموزش عالی از جمله نایت (۲۰۰۸) بین‌المللی شدن آموزش عالی را تلفیق ابعاد بین‌المللی، بین فرهنگی و جهانی در اهداف و کارکرد دانشگاه تعریف نموده‌اند و این رویکرد بیانگر این است که بین‌المللی شدن آموزش عالی می‌تواند فعالیت‌های مختلف دانشگاه را در برگیرد. یکی از بخش‌های مهم دانشگاه که بین‌المللی شدن بر آن تأثیر گذاشته است، فعالیت‌های پژوهشی اعضای هیأت علمی و دانشجویان دانشگاه است که در آن اعضای هیأت علمی و دانشجویان با همکاری پژوهشگران خارجی به پژوهش می‌پردازند. در واقع یکی از مأموریت‌های اصلی دانشگاه مأموریت پژوهشی است که از آن به عنوان دومین کارکرد دانشگاه یاد می‌شود. هوانگ^۴ (۲۰۱۵) پژوهشی را که بتوان عنوان بین‌المللی به آن داد، در دو سطح تعریف کرده است؛ این دو سطح عبارت‌اند از: الف) سطح فردی: در آن انتشار و چاپ آثار پژوهشی به زبان غیربومی یا زبان تدریس و یا زبان رایج در دانشگاه و موسسه آموزشی انجام دهنده پژوهش است و همچنین پژوهش‌هایی که با مشارکت و همکاری یک پژوهشگر خارجی انجام می‌شود و یا پژوهش‌هایی که در نشریات و ژورنال‌های خارجی چاپ می‌شود. ب) سطح سازمانی: در این سطح به برگزاری کنفرانس‌ها و سمینارهای بین‌المللی اشاره می‌کند.

دلایل بین‌المللی کردن تحقیق: از جمله دلایلی که برای بین‌المللی سازی پژوهش ارائه شده این است که شناسایی چالش‌های بزرگ و پیچیده اجتماعی فراتر از ظرفیت یک موسسه یا یک تیم تحقیق است؛ که این چالش‌های بزرگ اهمیت حیاتی همکاری پژوهشی را در ترکیب منابع و بینش پژوهشگران گوناگون تقویت می‌کند (کینان، کوتلر، مارکس، میلان، اسمیت و کوپوستو^۵، ۲۰۱۲). همکاری پژوهشی همچنین به مأموریت انتشار و تقسیم دانش در دانشگاه کمک می‌کند (ابرامو، آنجلو و سولازی^۶، ۲۰۱۱). علاوه بر این همکاری‌های بین‌المللی تأثیر مثبتی بر افزایش بهره‌وری پژوهشگران (سنجش تعداد آثار انتشار شده پژوهشگران) همچنین تأثیر پژوهش آن‌ها (تعداد استنادها به پژوهش) و کیفیت پژوهش‌ها (مربوط به رتبه نشریه‌ها) داشته است (ابرامو، آنجلو و دی کوستا^۷، ۲۰۰۹).

دلایل بین‌المللی کردن پژوهش را می‌توان در سه سطح عقلانیت ملی، عقلانیت نهادی و عقلانیت فردی طبقه‌بندی کرد: الف) **دلایل ملی:** ون دن بسسار، اینزوت، ریاله، تورچهیم و ورسیسی^۸ (۲۰۱۲) دلایل منطقی برای سیاست‌های عمومی ملی که موجب بین‌المللی شدن تحقیقات می‌شود، به شرح زیر خلاصه کرده‌اند: الف) به وسیله تسهیل کردن هماهنگی فعالیت‌های مجموعه‌ی بزرگی از بازیگران جهانی و با ایجاد فضایی برای بخش مهمی از تخصص‌های تکمیلی در زمینه نیازهای ملی، می‌توان تعالی پژوهش و عملکرد نوآوری را بهبود بخشید. ب) با ایجاد یک سیستم تحقیق و توسعه قوی، موردقبول و شبکه نوآوری، یک کشور می‌تواند در سطح جهانی برای جذب بهترین ایده‌ها در رشته‌های موردنظر رقابت کند. ج) با پاسخگویی به موضوعات جهانی و تثبیت موقعیت خود در گستره‌ی جامعه جهانی، یک کشور می‌تواند ایده‌ها و ارزش‌های مشترک را با سایر نقاط جهان به اشتراک بگذارد و به‌طور کلی در بهبود زندگی انسان‌ها کمک کند. ب) **دلایل نهادی:** از طریق تدوین استراتژی‌ها و برنامه‌های هدفمند در رابطه با تحقیقات بین‌المللی، دستاوردهای بهره‌وری در سطح موسسه مشخص شده است.

- 1 . Lu & Ma
- 2 . Niu & Qiu
- 3 . Gazni, Cassidy, Sugim & Didegah
- 4 . Huang
5. Keenan, Cutler, Marks, Meylan, , Smith, & Koivisto
- 6 . Abramo, Angelo & Solazzi
- 7 . Abramo, Angelo & Di Costa
- 8 . Van den Besselaar, Inzeot, Reale, Turckheim & Vercesi

محرمان، ما و بیکر^۱ (۲۰۰۸) مأموریت جهانی فراتر از مرزها، کثرت پژوهش، تغییر دادن نقش اساتید با انواع مختلفی از رقابت‌ها (به‌عنوان مثال، برای انتشار، برای تصدی، برای کمک‌هزینه‌های پژوهشی و غیره)، منابع مالی متنوع، استخدام از سراسر جهان، افزایش پیچیدگی با افزایش تعداد ذینفعان و تغییر تقاضای مربوطه، رابطه پویا با دولت و صنعت و همکاری جهانی با مؤسسات همانند را به‌عنوان ویژگی دانشگاه‌هایی که در بین‌المللی شدن بر تحقیقات خود متمرکز شده‌اند، برشمرده‌اند. هر یک از این خصوصیات را می‌توان به‌عنوان نشانه‌هایی از تمرکز استراتژیک در بین‌المللی سازی پژوهش درک کرد. (ج) **دلایل انفرادی:** در سطح دانشکده نیز ضرورت و عمل مشارکت بین‌المللی در پژوهش به‌طور فزاینده‌ای درک شده است. یک مطالعه جدید در استرالیا نشان می‌دهد که دانشکده‌ها از میزان انتشار و استناد بیشتر برای تحقیقات انجام شده با همکاران بین‌المللی آگاه هستند، همان‌طور که راستان و کروالو^۲ (۲۰۱۵) در رابطه با نظرسنجی تغییر حرفه‌ای دانشگاهی^۳ نشان داده‌اند. بر این اساس، دانشکده‌ها به دنبال این هستند که بعد بین‌المللی را در تحقیقات خود درگیر کنند؛ زیرا آن‌ها آن را پیش‌نیاز موفقیت در حرفه دانشگاهی خود و همچنین ایجاد شهرت تحصیلی شخصی برای خود می‌دانند (پروکتور، ۲۰۱۶). با وجود این باید توجه داشت که اختلافات قابل توجهی بین رشته‌ها در میزان متناسب بودن برای همکاری‌های تحقیقاتی وجود دارد. به‌عنوان مثال، در علوم، در جایی که تحقیقات اساسی اغلب به تجهیزات آزمایشگاهی پیچیده و بزرگ نیاز دارد، همکاری متداول‌تر است. گازنی، کاسیدی، سوگیموتو و دیدگاه (۲۰۱۲) نشان دادند که در برخی زمینه‌ها، مانند علوم فضایی، زمین‌شناسی، میکروبی‌شناسی و ژنتیک، میزان همکاری بین‌المللی در مقایسه با علوم اجتماعی به‌طور کلی بسیار بالاست.

عوامل مؤثر بر همکاری‌های تحقیقاتی بین‌المللی: بین‌المللی سازی پژوهش تحت تأثیر عوامل مختلفی است که به‌طور مستقیم و یا غیرمستقیم از همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی حمایت کرده و یا مانع از انجام آن‌ها می‌شود. برخی از این عوامل در سطح فردی و برخی دیگر در سطح رشته، موسسه و محیط خارجی هستند که در ادامه به بررسی آن‌ها پرداخته می‌شود. وجه مشترک این عوامل در سطح فردی است که در آن اعضای هیأت علمی به‌عنوان یک عنصر کلیدی در اجرای پژوهش‌های بین‌المللی محسوب می‌شوند و بر محتوای پژوهش‌ها تأثیر می‌گذارند.

تحصیلات تکمیلی: بسیاری از دانشکده‌ها انتظاراتی را در مورد رفتارهای صحیح از دانشجویان خود در محیط علمی دارند. به همین دلیل رشته‌هایی را در تحصیلات تکمیلی تأسیس می‌کنند تا به‌وسیله هدایت و راهنمایی ناظران (استاد راهنما)، دانشجویان تحصیلات تکمیلی هنجارهای هدایتی محیط آکادمیک را که شامل نحوه پژوهش در یک زمینه تخصصی خاص است، یاد بگیرند. به‌عنوان مثال، در یک مطالعه موردی در استرالیا بر این امر تأکید شده که بین‌المللی سازی پژوهش در مراکز نهادینه شده است که پژوهشگرانی را از کشورهای مختلف استخدام کرده‌اند. به‌طور ساده، در مراکز که پژوهش‌های بین‌المللی در آن‌ها صورت می‌گیرد، از دانشجویان تحصیلات تکمیلی حمایت می‌شود تا در کنفرانس‌های بین‌المللی شرکت کنند و همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی داشته باشند (پروکتور، ۲۰۱۶). بدین ترتیب، تحصیلات تکمیلی کارکنان آموزشی نقش مهمی در ایجاد چارچوب برای مشارکت‌های آتی آن‌ها در پژوهش‌های بین‌المللی ایفا می‌کند. همچنین دانشجویان پژوهشگر تحصیلات تکمیلی منابع مهمی را برای همکاری پژوهشی فراهم می‌کنند. به‌عنوان مثال در ارتباط بین آموزش عالی اتحادیه اروپا و آفریقا، انجمن دانشگاه‌های اروپا^۴ (۲۰۱۰) بر اهمیت برنامه‌های دکتری به‌عنوان روشی برای بهبود ظرفیت‌های پژوهشی در آفریقا تأکید کرده است. گفته می‌شود چنین همکاری‌هایی به توسعه پژوهش‌های آتی و پیشرفت آن دسته از پژوهشگرانی کمک خواهد کرد که با همکاران خود از کشورهای مختلف در ارتباط‌اند. این همکاری‌ها از طریق ایجاد یکپارچگی بین برنامه‌های دکتری و محققان در سطح بزرگ در درون مقیاس پروژه‌های همکاری پژوهشی به بهبود ظرفیت پژوهش‌ها کمک می‌کند. به‌عبارت دیگر، همکاری‌های علمی در مقطع دکتری نقش مهمی در ظرفیت‌سازی افراد، موسسه‌ها و کشورهای

- 1 . Mohrman, Ma & Baker
- 2 . Rostan & Ceravolo
- 3 . Changing Academic Profession (CAP)
- 4 . European University Association

مشارکت‌کننده در پژوهش‌های بین‌المللی دارد. برنامه‌های متنوع بین‌المللی در تحصیلات تکمیلی منجر به غنی‌سازی تجربه یادگیری و افزایش ظرفیت‌های پژوهشی در این برنامه‌ها می‌گردد (آنتلو، ۲۰۱۲ و رایان، ۱، ۲۰۱۲).

تحرك و پویایی: تحرك بین‌المللی پژوهشگران تحصیلات تکمیلی در سطح دانشکده (دوره‌های همکاری کوتاه‌مدت و یا فرصت‌های مطالعاتی بلندمدت) تأثیر مثبتی بر همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی دارد. هالوی، مود و بار ایلان^۲ (۲۰۱۶) در مطالعه‌ای با بررسی ۷۰۰ دانشجوی پژوهشگر از هفت رشته مختلف نشان دادند که علی‌رغم تنوع رشته‌ها، تحرك و پویایی بین پژوهشگران کشورها اثر مثبتی بر نتیجه (تعداد انتشارات) و همچنین تأثیر (تعداد استناد) دارد. به‌طور مشابهی، دوبوسی، روشه و شلنکر^۳ (۲۰۱۴) با مطالعه بر روی دانشجویان ریاضی در کشورهای مختلف نشان دادند که تحرك و پویایی پژوهشگران تأثیر مثبتی بر بهره‌وری و کیفیت کاری آن‌ها دارد. آدایا (۲۰۱۳) به‌طور مشخصی بر این امر تأکید کرد که ارتباط کاری، تخصص و فرایند یادگیری از فرد دیگر، جزء مؤلفه‌های ضروری برای همکاری پژوهشی محسوب می‌شوند. برحسب مقیاس، از ۴ دانشجوی دکتری شاغل در سازمان توسعه و همکاری‌های اقتصادی در سال ۲۰۱۳ یک نفر دانشجوی بین‌المللی بود. بیش از ۵۰ درصد دانشجویان شاغل در این سازمان از کشورهای لوکزامبورگ و سوئیس هستند (مارسونی^۴، ۲۰۱۶). این امر نشانگر ماهیت بین‌المللی و مقیاس فعالیت‌های پژوهشی در این کشورهاست. علاوه بر این، مارسونی (۲۰۱۶) این‌گونه برآورد می‌کند که یک‌چهارم دانشجویان دکتری بعد از فارغ‌التحصیلی در کشورهای میزبان باقی می‌مانند و در صورتی که کارهای پژوهشی انجام دهند، به‌طور بالقوه به شکل‌گیری مراکز علمی بین‌المللی کمک می‌کنند.

تفاوت رشته‌ها: در کنار عواملی که به‌طور مستقیم بر بین‌المللی‌سازی پژوهش تأثیر می‌گذارند (مانند تحصیلات تکمیلی و تحرك)، رشته‌های تحصیلی نیز نقش مهمی در شکل‌گیری محیط محلی آموزش دارند و به‌نوبه خود روشی هستند که بر بین‌المللی‌شدن پژوهش‌ها تأثیر می‌گذارند. ترولر^۵ (۲۰۱۲) این‌گونه استدلال می‌کند که بسیاری از دانشکده‌ها رشته‌های خود را به‌عنوان میزبان و یا فضای مشترک می‌دانند. تفاوت رشته‌ها تأثیر بالقوه‌ای بر سطح همکاری‌های بین‌المللی دارد. محققان حوزه علوم طبیعی و تکنولوژی نسبت به محققان رشته‌های علوم انسانی مشارکت‌های بیشتری در همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی دارند. هم‌راستا با این پژوهش، روستان و کروالو (۲۰۱۵) نیز نشان دادند که محققان علوم زیستی، فیزیک، ریاضی، کامپیوتر و کشاورزی مشارکت بیشتری در همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی داشته‌اند و در نقطه مقابل، محققان رشته‌های بازرگانی، حقوق و علوم اجتماعی کمترین میزان مشارکت را در این طرح‌ها دارند. گلبرندسن و کیویک^۶ (۲۰۱۲) نشان دادند در آن دسته از پژوهش‌هایی که به امکانات زیادی نیاز دارند (مثل تحقیقات آزمایشی) همکاری‌های زیادی در انجام آن‌ها صورت می‌گیرد. همچنین آن‌ها تفاوت‌های بین تحقیقات کاربردی و تحقیقات پایه را مشخص کردند.

تغییر در روابط تحقیقاتی بین‌المللی: جهانی‌شدن از ایده بین‌المللی‌سازی پژوهش حمایت کرده و ابزارهای جدیدی را برای تسهیل تعامل بیشتر فراهم ساخته است. به‌طور عملی، بین‌المللی‌سازی پژوهش با دسترسی آسان پژوهشگران به تکنولوژی و کاهش هزینه‌ها صورت می‌گیرد. بی اور^۷ (۲۰۰۰) با اشاره به رشد همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی یادآور می‌شود که تکنولوژی‌های ارتباطی (مثل ایمیل، دسترسی به اینترنت و افزایش دسترسی به مجلات آنلاین) تغییر یافته‌اند. همچنین، نرم‌افزارهای تحلیلی جدید، ذخیره انبوه داده‌های آنلاین، اشتراک‌گذاری اطلاعات و پلتفرم‌های همکاری به‌طور فزاینده‌ای از همکاری‌های بین‌المللی (بدون متحمل شدن هزینه‌های سازمانی) حمایت می‌کنند. پیشرفت‌های تکنولوژیکی نیز از ترویج پژوهش‌های بین‌المللی حمایت می‌کنند و فرصت‌های جدیدی را برای مشاهده نتایج پژوهش‌ها فراهم می‌نمایند.

1. Ryan
2. Halevi, Moed & Bar-Ilan
3. Dubois, Rochet & Schlenker
4. Marconi
5. Trowler
6. Gulbrandsen & Kyvik
7. BEAVER

فرصت‌های سرمایه‌گذاری: همان‌طور که رشته‌ها به رویکرد پژوهش‌های بین‌المللی شکل می‌دهند، دسترسی به منابع مالی نیز بر قابلیت اجرای یک پروژه پژوهشی بین‌المللی تأثیر می‌گذارد. بر این اساس، حمایت مالی از محققان (از سوی موسسه و یا سایر منابع) بایستی در همکاری‌های بین‌المللی مدنظر قرار گیرد. علاوه بر این، امکان برنده شدن یک گرنت در بسیاری از مؤسسات سرمایه‌گذاری به‌طور فزاینده‌ای به اتحاد پژوهشگران و یا مؤسسات کشورهای مختلف وابسته است. در چنین شرایطی با مشارکت هر عضو از یک کشور پژوهانه به او اعطا می‌شود. در حالی که حکومت‌ها به لحاظ تاریخی تمایل بیشتری نسبت به تحقیقات انجام‌شده توسط محققان داشته‌اند. این حمایت به تدریج از محققان و مؤسسات خارجی نیز صورت می‌گیرد (کانگ، وانگ و دانگ^۱، ۲۰۱۹). امروزه، یکی از روندهای مؤثر بر دانشگاه‌های پژوهش محور تنوع‌بخشی به منابع مالی است که در برابر کاهش حمایت مالی دولت‌ها اقدامی اساسی به شمار می‌رود (آلتباخ^۲، ۲۰۱۶). هرچقدر دانشگاه‌ها به منابع مالی فردی و یا ملی وابسته نباشند، تلاش خواهند کرد تا اعطای گرنت منابع مالی مختلفی را فراهم نمایند. این امر به‌طور خاصی برای دانشگاه‌های پژوهش محور که بر تحقیقات پایه تمرکز دارند، چالش‌برانگیز است. چون مراجع دولتی تمایل دارند تا از تحقیقات کاربردی حمایت کنند (محرمان و همکاران، ۲۰۰۸).

ابتکارات منطقه‌ای: منطقه‌گرایی (مانند اروپایی شدن) را نمی‌توان به‌طور کامل معادل بین‌المللی شدن پژوهش در نظر گرفت. شکی نیست که منطقه‌گرایی ارتباط معناداری با پیشرفت و توسعه‌های آتی دارد (تیچلر^۳، ۲۰۰۴). اگرچه همکاری‌های منطقه‌ای و هماهنگی فعالیت‌های آموزش عالی و پژوهشی در بخش‌های مختلف دنیا امری رایج محسوب می‌شود، اما در این موضوع اجماع وجود دارد که سهم اتحادیه اروپا و ابتکارات آن برای بین‌المللی‌سازی پژوهش بسیار زیاد است. اتحادیه اروپا ضمن حمایت مالی گسترده از پژوهش‌ها، به‌شدت از همکاری‌های پژوهشی چندملیتی، میان‌رشته‌ای و چندوجهی که مسائل مختلف و پیچیده را مدنظر قرار می‌دهند، حمایت می‌کند (باممر^۴، ۲۰۰۸؛ آبرامو و همکاران، ۲۰۱۱). اتحادیه اروپا در بیانیه سالزبورگ به دانشگاه‌ها توصیه می‌کند همکاری‌هایی در سطوح منطقه‌ای- بین‌المللی ترتیب دهند که فرصت یادگیری تحقیقات گروهی برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی فراهم شود و آن‌ها بتوانند در تحقیقات بین‌المللی مشارکت داشته باشند (کریستنسن^۵، ۲۰۰۵). علاوه بر این، از اواخر قرن بیستم به بعد، ابتکارات اتحادیه اروپا به شناخت بین‌المللی‌سازی پژوهش به‌عنوان یک هدف سیاسی کمک چشمگیری کرده است. برنامه‌های پایه این اتحادیه مانند راهبرد لیسبون به سنجش میزان پیشرفت در حوزه پژوهش در اروپا پرداخته و به تغییر جهت خط‌مشی اتحادیه اروپا نسبت به تحقیق کمک کرده است. از این‌رو از طریق شناسایی منابع مالی و مشوق‌های پروژه‌های اتحادیه اروپا، دولت‌های ملی رهنمودهایی برای اعطای بودجه برای تحقیق و توسعه تدوین کردند که در نتیجه آن میزان آگاهی مؤسسات نسبت به کار و حکمرانی در خارج از مرزها افزایش یافت (ون دن بسسار، اینزوت، ریاله، تورچهیم و ورسیسی، ۲۰۱۲).

سازمان‌های چندجانبه و مستقل: در کنار ابتکارات منطقه‌ای، سازمان‌های بین‌المللی مانند سازمان ملل و بانک جهانی نیز از طریق ادغام پژوهش‌ها و اعطای بسته‌های مالی جهت انجام آن‌ها، در کشورهای درحال توسعه به انجام پژوهش‌های چندملیتی کمک می‌کنند. این کار شامل مشارکت مؤسسات و یا افراد مختلف از کشورهای مختلف است (وندت، اسلیپرساثر و آکسنس^۶، ۲۰۰۳). به‌طور مشابه، اتحادیه اروپا و سازمان توسعه و همکاری‌های اقتصادی نیز به ترویج آموزش عالی و پژوهش در کشورهای عضو کمک می‌کنند و در کنار انتشار اطلاعات و گزارش‌ها از دستورالعمل‌های سیاسی و از طریق مشوق‌های مختلف حمایت می‌کنند. در ایالات متحده، طیف وسیعی از سازمان‌های مستقل (مثل موسسه آموزش بین‌المللی، شورای آموزش آمریکا، بنیاد فورد و شرکت کارنیج) نقش چشمگیری در توسعه سیاست در این حوزه دارند.

- 1 . Kang, Wang & Dang
- 2 . Altbach
- 3 . Teichler
- 4 . Bammer
- 5 . Christensen
- 6 . Wendt, Sliipersæter & Aksnes

یافته‌های پژوهش طلعت‌الشریعه فیروزجائیان (۱۳۹۶)، فقدان توجه به حقوق مالکیت فکری و عدم پایش کیفی پژوهشی، کمبود منابع مالی و فقدان قوانین حمایت‌کننده در سطح فربخشی و بخشی، پایین بودن حقوق اعضای هیأت علمی در دانشگاه‌های ایران، عدم تدریس دروس حداقل به یک زبان بین‌المللی و فقدان اولویت رویکرد بین فرهنگی در برنامه‌ریزی درسی و فقدان کفایت لازم در ساختار سازمانی دانشگاه جهت برنامه‌ریزی درسی بین فرهنگی را از مهم‌ترین عوامل امتناع بین‌المللی شدن پردیس در دانشگاه‌های تخصصی تهران می‌داند. پژوهش حاتمی (۱۳۹۶) نیز چالش‌های ساختاری، فرهنگی و اجتماعی، دیپلماتیک، آموزشی و محتوایی، ارتباطی، فناوری/ تجهیزاتی را از مهم‌ترین عوامل امتناع بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی وابسته به جهاد دانشگاهی می‌داند. بر اساس یافته‌های پژوهش فتوحی و اجارگاه، عارفی و زمانی منش (۱۳۹۰) از دید اعضای هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی، مهم‌ترین چالش‌هایی که آموزش عالی بین‌المللی با آن‌ها مواجه است عبارت‌اند از: فرهنگی، ساختاری، دیپلماتیک، فناورانه، مالی و دانشگاهی. در مطالعه ذاکر صالحی (۱۳۹۵) عدم حمایت ویژه مالی از آموزش عالی، ضعف در جذب اساتید خارجی، نبود راهبرد، برنامه و هدف‌گذاری منسجم برای جذب دانشجوی خارجی، معرفی نشدن آموزش عالی ایران به دانشگاه‌های جهان، بروکراسی نامناسب اجرایی نشدن تفاهم‌نامه‌ها، نداشتن ارتباط مستمر با دانشگاه‌های برتر جهان و ضعف تدریس و پژوهش به زبان‌های بین‌المللی از مهم‌ترین نقاط ضعف آموزش عالی کشور در زمینه بین‌المللی شدن است. هوراتا و پاتریشیو^۱ (۲۰۱۶) بر نقش سیاست‌های مبتنی بر همکاری‌های علمی در گسترش کمی و کیفی گروه‌های پژوهشی ملی و تشویق افراد و نهادها به افزایش مشارکت در طرح‌های بین‌المللی تأکید دارند. بوزمن^۲ (۲۰۰۹) چالش‌های عمده اجرای همکاری‌های علمی بین‌المللی که در تمام مراحل همکاری‌های علمی بین‌المللی از آغاز مذاکره تا اجرای آن می‌تواند اتفاق بیفتد را به ترتیب اهمیت و اولویت، فقدان منابع، سیاست‌ها و قوانین و مقررات دولتی، اختلاف نظر در اهداف، عدم توجه به جزئیات، تشریفات بیش‌ازاندازه، تفاوت‌های فرهنگی و ارتباطات ضعیف برشمرده است. مودارباک او و کاشیکین بایوا^۳ (۲۰۱۴) در پژوهشی مهم‌ترین موانع بین‌المللی‌سازی در دانشگاه‌های قزاقستان را به ترتیب اهمیت: کمبود بودجه، عدم آگاهی از زبان‌های خارجی، تفاوت بزرگ در برنامه‌های آموزشی و تحصیلی دانشگاه‌ها، فقدان مسکن ارزان‌قیمت، عدم اطلاعات در مورد فرصت‌های همکاری بین‌المللی، رقابت با دانشگاه‌های دیگر، عدم وجود دفاتر روابط بین‌الملل، مخالفت وزارتخانه‌ها و سایر ادارات دولتی، عدم آگاهی مدیران دانشگاه از اهمیت بین‌المللی شدن، عدم آگاهی اعضای هیأت علمی دانشگاه از اهمیت بین‌المللی شدن و عدم علاقه دانشجویان شناسایی کرده‌اند.

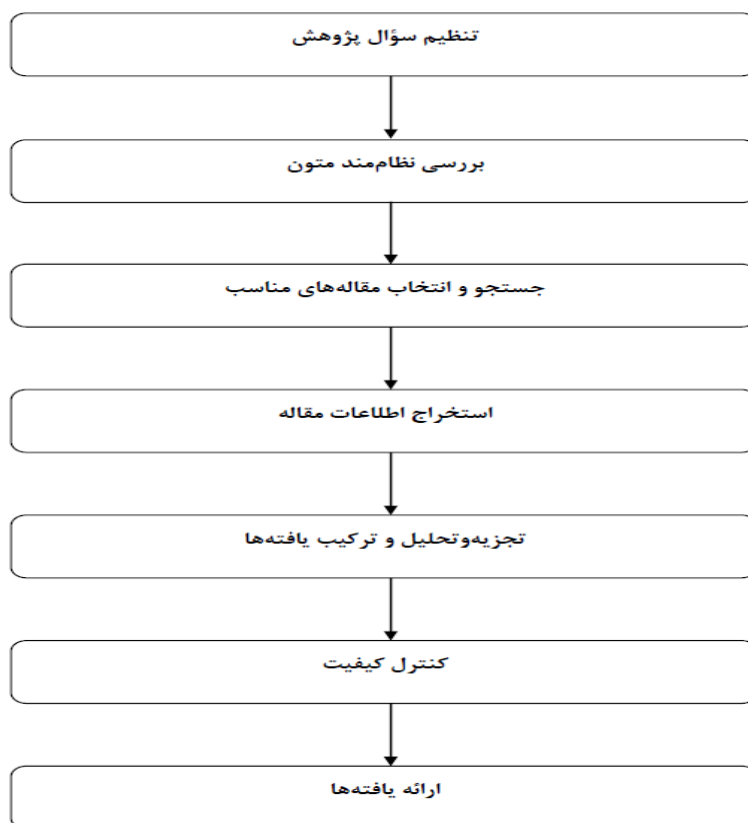
شاهیجان، رضایی و پرهیز^۴ (۲۰۱۶) نیز عدم بودجه کافی برای بین‌المللی شدن، رویه‌های بوروکراتیک و فرآیندهای تصمیم‌گیری پیچیده و کسل‌کننده، تعاریف مبهم استراتژی بین‌المللی‌سازی، هزینه بالای اقامت در خارج از کشور، کمبود تجهیزات و امکانات، عدم ایجاد چالش و انگیزه در کارکنان، دانشجویان و محققان محلی برای رقابت کردن، فعال نبودن همه کارکنان بین‌المللی در انجام پژوهش را مهم‌ترین موانع بین‌المللی شدن در مالزی برشمرده‌اند. آماراتنگا، لیانج و هیگ^۵ (۲۰۱۸) تفاوت‌های زبانی، تفاوت‌های فرهنگی، پیدا کردن هم‌تایان با علایق تحقیقاتی مشابه در زمینه ریسک مخاطرات، نبود حمایت سازمانی و نبود فرصت‌های شبکه‌سازی را از مهم‌ترین موانع همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی می‌دانند.

روش تحقیق

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از نظر ماهیت داده‌ها و سبک تحلیل در گروه پژوهش‌های کیفی قرار گرفته است. روش جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش مبتنی بر اطلاعات اسنادی و ابزار گردآوری داده‌ها نیز اسناد و مدارک گذشته است که شامل ۲۵ مقاله می‌شود. در پژوهش حاضر جامعه آماری، ۶۹ پژوهش منتشرشده در پایگاه‌های اطلاعاتی علمی معتبر داخلی و خارجی بود که بر اساس کلیدواژه‌های تعریف‌شده و به‌منظور دستیابی به نمونه‌ای نظری که اشباع نظری را موجب شود،

1. Horta & Patrício
2. Bozeman
3. Maudarbakova & Kashkinbayeva
4. Shahijan, Rezaei & Preece
5. Amaratunga, Liyanage & Haigh

پیمایش شدند. برای جست‌وجوی کلیدواژه‌ها محدوده زمانی ۱۳۸۰ الی ۱۳۹۸ در نظر گرفته شد. در زمینه نمونه‌گیری، ۲۵ مطالعه مرتبط با استفاده از رویکرد هدفمند انتخاب شد. مبنای روایی این پژوهش نظر متخصصان بوده است. برای سنجش پایایی در این پژوهش، از آزمون توافق کاپای کوهن استفاده شده است. شیوه انجام این پژوهش فراترکیب (متاسنتز) است. فراترکیب یکی از روش‌های فرا مطالعه است. فرا مطالعه یک تجزیه و تحلیل عمیق از کارهای پژوهشی انجام شده در یک حوزه خاص است. فرا مطالعه به چهار بخش فرا تحلیل (تحلیل کمی یافته‌های پژوهش‌های گذشته)، فراترکیب (تحلیل کیفی یافته‌های پژوهش‌های گذشته)، فراروش (تحلیل روش‌شناسی پژوهش‌های گذشته) و فرانظریه (تحلیل نظریه‌های پژوهش‌های گذشته) تقسیم می‌شود. فرامطالعه اگر به صورت کیفی بر روی مفاهیم مورد استفاده در مطالعات گذشته انجام گیرد به نام فراسنتز یا فراترکیب شناخته می‌شود (زیمر^۱، ۲۰۰۶). روش فراترکیب در بین پژوهش‌های فرامطالعه بیشترین کاربرد را دارد که ترکیبی تفسیری از یافته‌های کیفی ارائه می‌نماید، به گونه‌ای که نتیجه ترکیب، بیش از مجموع یافته‌های منابع مورد استفاده است (سندلوسکی و باروسو^۲، ۲۰۰۷). فراترکیب به ترجمه مطالعات کیفی به یکدیگر و به فهم عمیق پژوهشگر برمی‌گردد. ترجمه‌ها تنها به تفسیرهای فردی اشاره نمی‌کند بلکه اختلاف بین مطالعات مختلف را معلوم و پژوهشگران را قادر می‌سازد تا هم‌زمان درک کنند که چه طور مطالعات مختلف به یکدیگر مرتبط هستند (بک^۳، ۲۰۰۲). به طور کلی، فراترکیب نوعی مطالعه کیفی است که اطلاعات و یافته‌های مستخرج از مطالعات کیفی دیگر با موضوع مرتبط و مشابه را بررسی می‌کند. در نتیجه، نمونه مورد نظر برای فراترکیب، از مطالعات کیفی منتخب و بر اساس ارتباط آن‌ها با سؤال پژوهش ساخته می‌شود (نوبلیت و هاری^۴، ۱۹۹۸). در این پژوهش از روش هفت مرحله‌ای فراترکیب سندلوسکی و باروسو (۲۰۰۷) به شرح شکل شماره (۱) استفاده شده است.

شکل (۱) مراحل هفت‌گانه پژوهش

1. Zimmer
2. Sandelowski & Barroso
3. Beck
4. Noblit & Hare

یافته‌های تحقیق

ارائه یافته‌های منسجم در تحلیل کیفی و بخصوص در این پژوهش مستلزم، حفظ و ارائه روند تولید نتایج مبتنی بر روش فراترکیب منتخب است. در این قسمت، یافته‌های هر مرحله مطابق با مدل سندلوسکی و باروسو (۲۰۰۷) در هفت گام زیر ارائه می‌گردد:

گام نخست: تنظیم سؤال‌های تحقیق: دستیابی به سؤال خوب، بخش مهمی از مسیر پژوهش را روشن می‌کند. به همین دلیل، گاهی اظهار می‌شود که اگر پژوهشگر به سؤال خوب دست یابد، بخش مهمی از راه پژوهش را طی کرده است (پور عزت، ۱۳۹۳). طرح سؤالات در تحلیل فراترکیب قبل از شروع مراحل بعدی پژوهش، چارچوب کلی آن را مشخص می‌نماید. سؤالات پژوهش در جدول شماره (۱) بیان شده است.

جدول (۱) پارامترها و پرسش‌های پژوهش

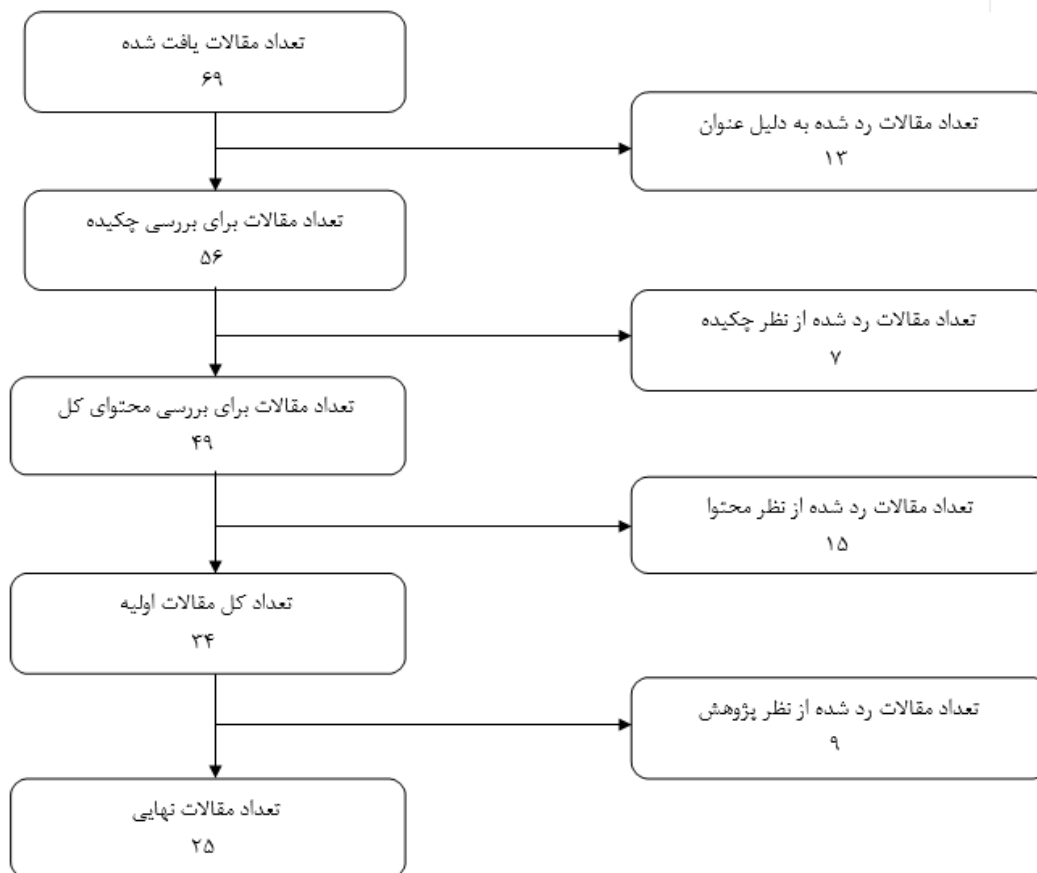
شاخص‌ها	پرسش‌های پژوهش
چه چیزی (what)	با توجه به مطالعه ادبیات مربوط به پژوهش‌های پیشین، عوامل امتناع همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی در نظام آموزش عالی کشور کدام اند؟
چه جامعه‌ای (who)	جامعه مورد مطالعه برای دستیابی عوامل امتناع همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی در نظام آموزش عالی کشور کدام است؟
محدودیت زمانی (when)	موارد فوق در چه دوره زمانی بررسی و جست‌وجو شده است؟
چگونگی روش (how)	چه روشی برای فراهم کردن مطالعات استفاده شده است؟

گام دوم؛ بررسی نظام‌مند متون: در این پژوهش با استفاده از پایگاه‌های داده‌های اریک، ساینس دایرکت، اشپرینگر، اسکوپوس، الزیور، پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، پورتال پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، پایگاه مجلات تخصصی نور و سامانه نشریات کشور، معیارهای پذیرش و عدم پذیرش خاصی مدنظر بوده است که در جدول شماره (۲) بیان شده است و برای جستجوی منابع و مقاله‌های پژوهش از واژه‌های کلیدی متنوعی استفاده شد که در نهایت ۶۹ مقاله یافت شد.

جدول (۲) معیارهای پذیرش و عدم پذیرش مقالات

معیار پذیرش مقالات	معیار عدم پذیرش مقالات
زبان پژوهش‌ها	انگلیسی-فارسی
زمان انجام	۱۳۸۰ تا ۱۳۹۸
روش پژوهش	کیفی
جامعه مورد مطالعه	همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی، بین‌المللی سازی پژوهش، بین‌المللی سازی آموزش عالی
شرایط مورد مطالعه	همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی، عوامل امتناع همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی، بین‌المللی سازی پژوهش
نوع مطالعه	مقالات چاپ‌شده در نشریه‌های معتبر داخلی و خارجی
	نظرات شخصی و مقالات نامعتبر و چاپ‌نشده

گام سوم؛ جست‌وجو و انتخاب مقاله‌های مناسب: برای انتخاب مقاله‌های مناسب، بر اساس الگوریتم نشان داده‌شده در شکل شماره (۲)، پارامترهای متفاوتی مانند عنوان، چکیده، محتوا، دسترسی، محتوا و کیفیت روش پژوهش ارزیابی شده است. برای ارزیابی کیفیت پژوهش‌ها در این مرحله از ابزار برنامه مهارت‌های ارزیابی حیاتی (CASP) استفاده شده است، این روش با طرح ده سؤال کمک می‌کند تا دقت، اعتبار و اهمیت مطالعه کیفی پژوهش مشخص شود. منطق گزینش مقالات به این ترتیب است که با اعطای امتیاز به هر یک از شاخص‌ها از ضعیف (۱) تا عالی (۵) در هر یک از شاخص‌های ده‌گانه امتیازی داده می‌شود. سپس مقالات به ۵ طبقه عالی (۴۱ تا ۵۰)، خیلی خوب (۳۱ تا ۴۰)، خوب (۲۱ تا ۳۰)، متوسط (۱۰ تا ۲۱)، ضعیف (۰ تا ۱۰) دسته‌بندی می‌شوند.

شکل (۲) شیوه انتخاب مقاله‌های مناسب جهت تحلیل

گام چهارم؛ استخراج نتایج: در فرایند فراترکیب، به‌طور پیوسته مقالات منتخب و نهایی شده به‌منظور دستیابی به یافته‌های درون مطالعات، چندین بار بازخوانی شدند. در پژوهش حاضر اطلاعات مقاله‌ها بر اساس مرجع مربوط به هر مقاله شامل نام و نام خانوادگی نویسنده، سال انتشار مقاله و اجزای هماهنگی بیان‌شده که در هر مقاله به آن‌ها اشاره شده است، طبقه‌بندی شدند.

گام پنجم؛ تجزیه و تحلیل و تلفیق یافته‌های کیفی: هدف فراترکیب ایجاد تفسیرهای یکپارچه و جدید از یافته‌ها است. پژوهشگر در طول تجزیه و تحلیل موضوع‌ها یا تم‌هایی را جست‌وجو می‌کند که در میان مطالعات موجود در فراترکیب پایدار شده‌اند. سانلوسکی و باروسو (۲۰۰۷) این مورد را «بررسی موضوعی» می‌نامند. در این مرحله از پژوهش، ابتدا تمام عوامل استخراج‌شده از مطالعات پیشین، کد در نظر گرفته می‌شود و سپس با در نظر گرفتن مفهوم هر یک از این کدها، آن‌ها را در مفهومی مشابه دسته‌بندی می‌کنند. به این صورت پژوهشگر تم‌ها یا موضوعاتی (مفاهیم) را شکل می‌دهد و یک طبقه‌بندی را

ایجاد می‌کند و طبقه‌بندی مشابه و مربوط را در موضوعی قرار می‌دهد که آن را به بهترین نحو توصیف می‌کند. تم‌ها اساس و پایه‌ای را برای ایجاد توضیحات و مدل‌ها، تئوری‌ها یا فرضیه‌های کاری ارائه می‌دهند. این مرحله که حساس‌ترین مرحله فراترکیب است، باید با دقت خاصی انجام شود. در پژوهش حاضر ابتدا تمام عوامل استخراج شده از مطالعات، به‌عنوان کد در نظر گرفته شد، سپس با در نظر گرفتن مفهوم هر یک از این کدها، آن‌ها در یک مفهوم مشابه دسته‌بندی شدند. به این ترتیب مفاهیم (تم‌های) پژوهش شکل داده شد. در نهایت عوامل امتناع بین‌المللی شدن پژوهش در نظام آموزش عالی کشور شناسایی شد. در این پژوهش ابتدا ۱۱۹ کد شناسایی شد در مرحله بعد کدهای شناسایی شده در ۱۵ مفهوم مشابه دسته‌بندی شدند و در نهایت در ۸ مقوله کلیدی در دو بعد درون‌سازمانی و برون‌سازمانی طبقه‌بندی شده‌اند.

جدول (۳) مقوله‌بندی یافته‌ها

مقوله	مفاهیم	کدهای استخراج شده	بعد	برخی منابع استخراج کدها
عوامل سیاسی	عوامل سیاسی داخلی	<ul style="list-style-type: none"> - عدم ثبات سیاسی در کشور؛ سوءظن امنیتی-سیاسی به پژوهشگرانی که فرصت‌های مطالعاتی و سفرهای علمی خارجی می‌روند؛ مشکلات صدور ویزا و روادید برای پژوهشگران داخلی و بین‌المللی؛ - وجود موانع سیاسی برای سفرهای علمی بین‌المللی؛ - نداشتن کانال‌های دیپلماتیک و افراد رابط - تعارضات، چالش‌ها و اختلافات سیاسی با سایر کشورها؛ عدم هماهنگی بین وزارتخانه‌های علوم، امور خارجه، اطلاعات و بهداشت و درمان و محدودیت‌های گرفتن مجوز؛ عدم تسهیل ورود دانشمندان و استادان خارجی برجسته به کشور؛ - محدودیت جابجایی بین‌المللی پژوهشگران؛ 	برون‌سازمانی	حاتمی، ۱۳۹۶؛ فیروزجائیان و خورسندی طاسکوه، ۱۳۹۷؛ زمانی منش، ۱۳۹۰؛ احمدی، ۱۳۹۱؛ ملک‌زاده، ۱۳۸۱، عصاره و همکاران، ۱۳۹۰؛ فتاحی واجارگاه و همکاران، ۱۳۸۸؛ آراسته و اسماعیلی نیا، ۱۳۹۰؛ فتاحی واجارگاه و همکاران، ۱۳۹۲؛ محسنی، ۱۳۹۶؛
	عوامل سیاسی بین‌المللی	<ul style="list-style-type: none"> دشواری در اخذ روادید پژوهشگران ایرانی برای ورود به اروپا و آمریکا؛ محدودیت‌های ویزا که توسط کشورهای دیگر به ایران تحمیل شده است. - تحریم‌ها؛ وجود تبعیض‌های بین‌المللی به خاطر مسائل سیاسی برای پژوهشگران ایرانی؛ دشواری شرایط اعزام پژوهشگران ایرانی به خارج از کشور جهت ادامه تحصیلات یا گذراندن فرصت‌های مطالعاتی و مشکلات صدور ویزا برای طرفین در همکاری‌های علمی بین‌المللی؛ - گسترش ایران هراسی و اسلام هراسی در جهان؛ - تخریب چهره ایران در سطح بین‌المللی؛ - مشکلات مربوط به انتقال ارزی مبادلات مالی با سایر کشورها؛ عدم تمایل پژوهشگران خارجی برای همکاری با پژوهشگران ایرانی به دلیل مسائل سیاسی؛ 		
عوامل فرهنگی	تفاوت دینی و فرهنگی با سایر	<ul style="list-style-type: none"> - انعطاف‌ناپذیری در مواجهه با فرهنگ‌های دیگر؛ تفاوت‌های فرهنگی در همکاری‌های علمی با پژوهشگران خارجی؛ الزام رعایت دستورات ویژه مذهبی (حجاب، روزه‌داری، عبادات و ...) برای عموم افراد، اعم از ایرانی و غیر ایرانی؛ 	برون‌سازمانی	محسنی، ۱۳۹۶؛ محسنی و همکاران،

۱۳۹۲؛ حاتمی، ۱۳۹۶ ؛ فیروزجائیان و خورسندی		مسلمان بودن و محدودیت‌های برخاسته از آن و عدم تمایل خارجی‌ها برای آمدن؛ - تفاوت دین و مذهب؛ - ارتباطات فرهنگی و اجتماعی ضعیف با کشورهای همسایه؛	کشورها	
طاسکوه، ۱۳۹۷؛ زمانی منش، ۱۳۹۰؛ احمدی، ۱۳۹۱؛ عصاره و همکاران، ۱۳۹۰؛ فتحی و اجارگاه و همکاران، ۱۳۸۸؛ فتحی و اجارگاه و همکاران، ۱۳۹۲؛ فیروزجائیان، ۱۳۹۶	برون‌سازمانی	- نگرش منفی نسبت به خارجی‌ها و استفاده از ادبیات کهنه؛ - منزوی شدن افراد شایسته؛ - نبود آرامش در جامعه برای شکوفایی؛ - وجود برخی تعارض‌ها بین قوانین عرفی، مدنی و شرعی؛ - عدم تأمین شرایط مساعد برای سایر ادیان؛ - فقدان زیرساخت فرهنگی جامعه؛ - شرایط نامساعد اجتماعی، سیاسی و اقتصادی در کشور؛	شرایط پیچیده فرهنگی جامعه	
همکاران، ۱۳۹۰؛ فتحی و اجارگاه و همکاران، ۱۳۸۸؛ فتحی و اجارگاه و همکاران، ۱۳۹۲؛ فیروزجائیان، ۱۳۹۶	درون‌سازمانی	- نبود اخلاق علمی و منصب دوستی افراد در حوزه آموزش عالی؛ - پایین بودن روحیه همکاری در محیط (دانشگاه) و جامعه؛ - نهادینه نشدن فرهنگ همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی در پردیس؛ - عدم تنوع فرهنگی، قومی و نژادی در پردیس‌ها؛ - عدم تربیت دانشجویان با نگرش شهروندی جهانی؛ - عدم تقویت مهارت‌های فرهنگی دانشجویان؛ - عدم یادگیری فرهنگی؛ - نهادینه نشدن بین‌المللی سازی در فرهنگ‌سازمانی دانشگاه‌ها؛ - سطح سواد فرهنگی ضعیف در پردیس؛	شرایط فرهنگی موجود در نظام آموزش عالی کشور	
همتی (۱۳۹۶)؛ عصاره و همکاران، ۱۳۹۰؛ آراسته و اسماعیلی نیا، ۱۳۸۸؛ فتحی و اجارگاه و همکاران، ۱۳۸۸؛ زمانی منش، ۱۳۹۰؛ سنایی، ۱۳۹۰؛ حاتمی، ۱۳۹۶؛ خورسندی و طاسکوه و	درون‌سازمانی	آگاهی نداشتن دانشگاه از موقعیت‌های علمی و زمینه‌های همکاری پژوهشی؛ فقدان ساختار سازمانی یا سازمانی که مسئول امور بین‌المللی باشد؛ سیاست زدگی دانشگاه‌ها و مانع شدن از همکاری‌های بین‌المللی به بهانه‌های سیاسی، بروکراسی سنگین و عدم روان بودن برقراری ارتباطات بین‌المللی؛ تشریفات اداری طولانی و پیچیده برای انجام پژوهش بین‌المللی دانشجویان دکتری؛ نگاه کمی به پژوهش و عدم توجه به کیفیت در ساختار دانشگاه‌ها؛ - بروکراسی شدید اداری برای همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی؛ - عدم وجود ساز کارهای حمایتی از پژوهش‌های بین‌المللی؛ - فقدان قوانین بازدارنده تقلب در پژوهش؛ - فقدان جایگاه پژوهش در دانشگاه و عدم کنترل کیفی فقدان ارزیابی کیفی در پژوهش جهت امتیازدهی به هیات علمی؛ - مدرک‌گرایی و افت ارزش کیفی پژوهش؛ - ضعف نگرش فکری و روحیه بین‌المللی در مدیران و اساتید؛ - ضعف آگاهی مدیران دانشگاه‌ها از ظرفیت‌های موجود علمی و موقعیت‌ها و زمینه‌های همکاری‌های بین‌المللی در داخل و خارج از کشور؛	عوامل ساختاری در سطح خرد (دانشگاه)	عوامل ساختاری

<p>فیروزجائیان، ۱۳۹۷؛ ذاکرحالهی، ۱۳۹۵؛ جعفری و همکاران، ۱۳۹۷؛ فتحی، زارع و یمنی، ۱۳۸۸؛</p>		<p>مدیریت تمرکزگرا، ساختارهای بوروکراتیک و غیر منعطف در نظام دانشگاهی؛ عدم استقلال و اختیار دانشگاه‌ها برای فعالیت‌های بین‌المللی در بین گروه‌های آموزشی؛ - عدم وجود آیین‌نامه‌های حمایتی از پژوهش‌های بین‌المللی؛</p>		
	<p>برون‌سازمانی</p>	<p>عدم حمایت وزارت متبوع برای فعالیت‌های پژوهشگران دانشگاه‌های ایران در سطح بین‌المللی؛ عدم حمایت وزارت متبوع برای فعالیت‌های پژوهشگران دانشگاه‌های ایران در سطح بین‌المللی؛ فراهم نبودن ضوابط و شرایط حقوقی لازم برای انجام پژوهش‌های مشترک بین‌المللی؛ مشکلات مربوط به تهیه مجوز برای تهیه گیرنده ماهواره‌ای برای مراکز تحقیقاتی؛ - عدم اعطای استقلال و اختیار به دانشگاه‌ها؛ - تسهیل‌کننده نبودن قوانین بالادستی در زمینه بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها؛</p>	<p>عوامل ساختاری در سطح کلان (ملی)</p>	
<p>ذاکرحالهی، ۱۳۹۵؛ رمضانی و همکاران، ۱۳۹۷؛ خورسندی طاسکوه و فیروزجائیان، ۱۳۹۷؛</p>	<p>درون‌سازمانی</p>	<p>عدم سیاست‌گذاری درست در آموزش عالی برای ورود به حوزه بین‌المللی؛ - نداشتن برنامه استراتژیک برای بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها؛ - عدم حساسیت دانشگاه به انجام پژوهش در سطح بین‌المللی؛ - فقدان جایگاه شایسته پژوهش بین‌المللی در سیاست‌های دانشگاه؛ - بسته بودن درهای آموزش عالی به سوی ایده‌ها و افکار جدید بین‌المللی؛ تزلزل و تشتت در سیاست‌های حوزه همکاری‌های علمی بین‌المللی در حوزه ستادی و به‌ویژه در دانشگاه‌ها؛</p>	<p>در سطح خرد (دانشگاه)</p>	<p>سیاست‌گ ذاری</p>
<p>اسماعیلی نیا و همکاران، ۱۳۹۵؛ استادزاده، ۱۳۸۴؛ قلانندی، حسنی و مرادی، ۱۳۹۷؛ - ملک</p>	<p>برون‌سازمانی</p>	<p>اهمیت نداشتن همکاری‌های علمی بین‌المللی در سیاست‌گذاری‌های کلان آموزش عالی؛ عدم تلقی بین‌المللی شدن آموزش عالی به‌عنوان یکی از اولویت‌های سیاست ملی؛ - کم‌رنگ بودن نقش پژوهش‌های بین‌المللی در اسناد بالادستی؛ عدم اتخاذ سیاست جامع و گرایش استراتژیک خاص از سوی وزارت علوم و دانشگاه‌های ایران برای بین‌المللی شدن؛ - تعدد نهادهای تصمیم‌گیرنده برای آموزش عالی؛</p>	<p>در سطح کلان (ملی)</p>	

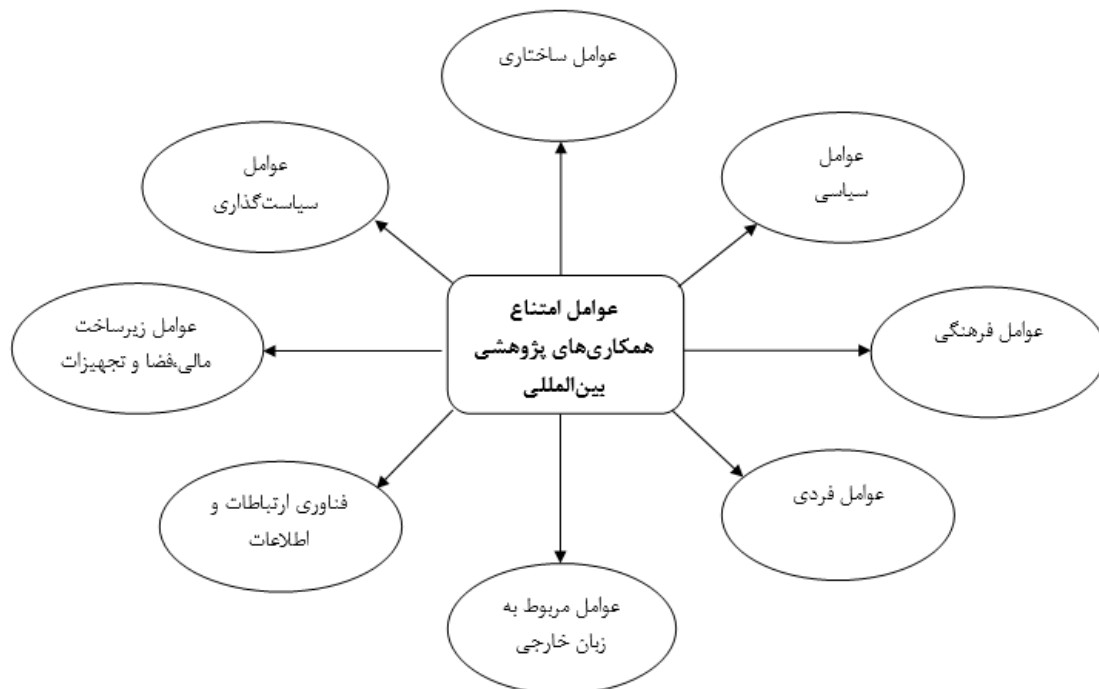
زاده، ۱۳۸۱؛ حاتمی، ۱۳۹۶؛ ؛ اسماعیل نیا، ۱۳۹۰؛ عصاره و همکاران، ۱۳۹۰؛ محسنی سادات و همکاران، ۱۳۹۲؛				
محسنی، ۱۳۹۶؛ عصاره و همکاران، ۱۳۹۰؛ فتحی واجارگاه و همکاران، ۱۳۸۸، فتحی واجارگاه و همکاران، ۱۳۹۲، فتحی واجارگاه و همکاران، ۱۳۹۰، حق دوست و همکاران، ۱۳۹۲؛ فیروزجائیان، ۱۳۹۶؛	درون سازمانی	محدودیت دسترسی متخصصان و دانشجویان به پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر بین‌المللی؛ توجه نامناسب به استفاده از فناوری‌های جدید نظیر پست الکترونیکی و وبسایت؛ دسترسی کم به وسایل اطلاعاتی و ارتباطی و در اختیار نداشتن تجهیزات لازم؛ پایین بودن کیفیت اتصال مراکز علمی و پژوهشی به شبکه اینترنت (اسمی بودن)؛ - پایین بودن سرعت اینترنت و پهنای باند؛ - فیلترینگ سایت‌ها؛ - نبود امکانات سخت‌افزاری مناسب در عرصه اینترنت و فناوری؛	تجهیزات و فناوری	عوامل فناوری ارتباطات و اطلاعات
	درون سازمانی	قطع شدن ارتباط با دانشگاه‌های طراز اول جهان بعد از انقلاب؛ - ضعف ارتباط با دانشگاه‌های خارجی؛ - کندی خطوط ارتباطی؛ - ضعف دانشجویان در سرچ منابع؛ نبود آشنایی و تسلط ناکافی بر فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی؛	ارتباطی	
محسنی، ۱۳۹۶؛ عصاره و همکاران، ۱۳۹۰؛ فتحی واجارگاه و همکاران، ۱۳۸۸؛ شفیع زاده و	درون سازمانی	ضعف مهارت‌های زبانی دانشجویان در انجام و نگارش پژوهش‌های مشترک بین‌المللی؛ - دشواری یادگیری زبان دیگر کشورها؛ - عدم تسلط مدیران و کارکنان دانشگاه بر زبان بین‌المللی؛ ضعف مهارت زبانی استادان ایرانی (عدم تسلط کافی به حداقل یک‌زبان بین‌المللی) در انجام و نگارش پژوهش‌های مشترک؛ - عدم ارائه بخشی از برنامه‌های آموزشی به زبان انگلیسی؛ - تأثیر زبان مشترک در همکاری‌های پژوهشی؛ - تسلط ناکافی بر زبان انگلیسی یا دیگر زبان‌ها؛	عدم مهارت در زبان‌های بین‌المللی	عوامل مربوط به زبان خارجی

<p>همکاران، ۱۳۹۲؛ اصغرزاده، ۱۳۹۶؛ ولایتی و نوروزی، ۱۳۸۷؛ حاتمی، ۱۳۹۶؛ ؛ خورسندی طاسکوه و طلعت اشریعه فیروزجائیان، ۱۳۹۷؛ زمانی منش، ۱۳۹۰؛</p>		<p>- نداشتن مهارت در زبان‌های شناخته‌شده بین‌المللی؛ - ضعف پژوهش به زبان‌های بین‌المللی؛ نبود توانایی در استفاده از زبان‌های شناخته‌شده بین‌المللی (مانند انگلیسی)؛</p>		
<p>حاتمی، ۱۳۹۶؛ فیروزجائیان، ۱۳۹۶؛ خورسندی طاسکوه و فیروزجائیان، ۱۳۹۷؛ عصاره و همکاران، ۱۳۹۰؛ زمانی منش، ۱۳۹۰؛</p>	<p>درون سازمانی</p>	<p>نبود رقابت میان پژوهشگران ایرانی برای افزایش همکاری‌های علمی بین‌المللی خود با همکاران خارجی؛ - ضعف توانمندی علمی؛ عدم علاقه محدود اساتید و دانشجویان به مشارکت در پژوهش‌های بین‌المللی؛ عدم اعتماد به نفس پژوهشگران داخلی نسبت به همکاری در سطح بین‌المللی؛ عدم تمایل به شناساندن خود در حوزه تخصصی با اثر مشترک علمی با همکاران خارجی؛ احساس عدم نیاز به استفاده از دانش و تخصص پژوهشگران داخلی و خارجی و عدم نیاز به همکاری با سایر پژوهشگران در پژوهش‌های علمی؛ عدم آگاهی دانشجویان از امکانات علمی-آموزشی و پژوهشی دیگر کشورها؛ - ترس یا عدم امکان سفر به خارج از کشور؛ دشواری تقسیم کار و هماهنگی با طرفین همکار زمانی که نیاز است بخش‌هایی از پژوهش در کشورهای مختلف انجام شود؛</p>	<p>عدم تمایل و نیاز فردی به پژوهش‌های بین‌المللی</p>	<p>عوامل فردی</p>
<p>جعفری و همکاران، ۱۳۹۷؛</p>	<p>-</p>	<p>- کمبود کارکنان متخصص و آشنا به امور بین‌الملل؛ - کمبود آزمایشگاه‌های به‌روز در دانشگاه‌ها؛ - کمبود بودجه دانشگاه‌ها در راستای بین‌المللی شدن؛</p>	<p>عدم مشارکت کافی در پژوهش‌های بین‌المللی</p>	<p>عوامل زیرساخت مالی،</p>

فتحی، زارع و یمنی، ۱۳۸۸؛ محسنی، ۱۳۹۶؛ بازرگان و همکاران، ۱۳۹۲؛ خورسندی طاسکوه و فیروزجائی، ۱۳۹۷؛ حاتمی، ۱۳۹۶ ؛ زمانی منش، ۱۳۹۰؛		نبود امکانات پژوهشی لازم در دانشگاه جهت تعریف طرح‌های پژوهشی در سطح ملی و بین‌المللی؛ فقدان حمایت‌های مالی لازم جهت انجام پژوهش‌های بین‌المللی؛ عدم حمایت مالی دانشگاه از کارهای علمی در سطح بین‌المللی؛ - هزینه‌های زندگی پژوهشگران در خارج از کشور؛ عدم تخصیص بودجه و تجهیزات لازم برای همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی؛ - کمبود امکانات آزمایشگاهی؛ وجود محدودیت در تأمین امکانات پژوهشی در رشته‌های فنی (متکی به آزمایشگاه و مواد) موجب می‌گردد در برخی حوزه‌ها نتوان مقبولیت پژوهشی لازم در سطح بین‌المللی کسب نمود؛ - کمبود اعتبار به‌منظور اعطای بورس به دانشجویان خارجی؛ کمبود اعتبارهای علمی (گرنه) استادان برای شرکت در همایش‌های خارجی.	و منابع مالی کافی	فضا و امکانات
---	--	--	-------------------------	------------------

گام ششم؛ حفظ کنترل کیفیت: شاید ارزیابی مطالعات برای دربرداشتن معیارهای کیفیت مهم‌تر از ارزیابی مطالعات برای دربرداشتن معیارهای شمول و مرتبط بودن، است. در روش فراترکیب و در این گام، رویه‌های زیر برای حفظ کیفیت مطالعه انتخابی در نظر گرفته شده‌اند: در فرایند پژوهش محقق تلاش می‌کند تا با فراهم آوردن توضیحات و توصیف روشن و واضح برای گزینه‌های موجود در پژوهش گام‌های اتخاذ شده را بردارد. پژوهشگران، روش‌های کنترل کیفیت استفاده شده در مطالعه‌های تحقیق کیفی اصلی را به کار می‌برند، محققان با به‌کارگیری راهکار جستجوی الکترونیکی و دستی، مقالات مرتبط را پیدا می‌کنند. در زمان مناسب، محقق رویکردها و نگرش‌های مستقر را جهت تلفیق مطالعات اصلی در پژوهش کیفی استفاده می‌کند. در زمان مناسب، محقق از برنامه‌های مستقر و محرز مانند ابزار حیاتی جهت ارزیابی کیفیت مطالعات اصلی پژوهش کیفی استفاده می‌کند. در این پژوهش از ابزار حیاتی جهت ارزیابی فرایند فراترکیب استفاده شد، همچنین برای کنترل مفاهیم استخراجی از مقایسه نظر پژوهشگر با یک خبره استفاده شده است. زمانی که دو رتبه‌دهنده کدها را رتبه‌بندی می‌کنند، برای ارزیابی میزان توافق دو رتبه دهنده از شاخص کاپای کوهن استفاده می‌شود. برای این منظور کدهای استخراجی در اختیار یکی از خبرگان قرار گرفت و نتایج حاصل از طریق شاخص کاپای کوهن ارزیابی گردید. مقدار ضریب محاسبه شده ۷۹٪ است.

گام هفتم؛ ارائه یافته‌ها: در گام نهایی فرایند فراترکیب، یافته‌های حاصل از مراحل پیشین ارائه می‌گردد. در این مرحله یافته‌های حاصل از مراحل قبل در قالب یک مدل مفهومی ارائه می‌شود. در این پژوهش بر اساس نتایج تحلیل، ۱۵ مفهوم، ۸ مقوله و ۱۱۹ کد شناسایی و آزمون کیفیت آن‌ها تأیید شد. مدل مفهومی عوامل امتناع همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی در آموزش عالی کشور در شکل شماره (۳) ارائه گردیده است.

شکل (۳) عوامل امتناع همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی در آموزش عالی کشور

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به منظور شناسایی عوامل امتناع همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی در نظام آموزش عالی کشور در قالب فراترکیب در حوزه پژوهش‌های کیفی انجام شده است. این پژوهش یکی از اولین پژوهش‌هایی است که به صورت جامع و گسترده به شناسایی عوامل امتناع همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی در نظام آموزش عالی از طریق سنتز مطالعات انجام‌شده، پرداخته است و بینش جدید، جامع، دقیق و ارزشمندی در این زمینه با درک عمیق از ماهیت آن ارائه نموده است که می‌تواند در گسترش همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی در آموزش عالی مؤثر باشد. یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که عوامل امتناع همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی در آموزش عالی کشور از هشت عامل کلیدی: سیاسی، فرهنگی، ساختاری، فناوری، فردی، سیاست‌گذاری، مربوط به زبان‌های خارجی، زیرساخت مالی، فضا و امکانات تشکیل شده است. در زیر هر یک از عوامل امتناع به صورت جداگانه مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

عوامل سیاسی: یافته‌های پژوهش نشان داد که تعدادی از عوامل امتناع همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی در آموزش عالی کشور در حوزه مسائل سیاسی قرار دارد و عملاً از حوزه اختیار نهاد دانشگاهی خارج است. عوامل سیاسی شناسایی شده به عنوان عوامل برون‌سازمانی در دو مفهوم عوامل سیاسی داخلی و عوامل سیاسی بین‌المللی دسته‌بندی شده‌اند. بعد از انقلاب و جنگ روابط سیاسی کشور با کشورهای خارجی در شرایط سخت و پیچیده‌ای قرار گرفته است و بسیاری از کشورهای پیشرفته و توسعه‌یافته روابط خود را با ایران قطع کرده و یا محدود کرده‌اند. تحریم‌ها، تخریب چهره ایران در سطح بین‌المللی، گسترش ایران هراسی و اسلام هراسی در جهان، قطع روابط با بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته، تبلیغات سوء علیه ایران باعث شده است که پژوهشگران ایرانی در مسیر همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی با موانع و چالش‌هایی روبرو شوند. همچنین بسیاری از دانشگاه‌های معتبر بین‌المللی و پژوهشگران کشورهای خارجی نیز به دلیل مسائل سیاسی و تبلیغات منفی که علیه ایران در جامعه جهانی شکل گرفته است حاضر به همکاری با پژوهشگران ایرانی نیستند. تحریم‌های بین‌المللی علیه کشور نیز باعث شده است که بسیاری از پژوهشگران ایرانی برای ادامه تحصیل یا فرصت‌های مطالعاتی با مشکلات صدور روادید و ویزا روبرو شوند. علاوه بر عوامل امتناع سیاسی بین‌المللی که محدودیت‌هایی برای انجام پژوهش‌های بین‌المللی مشترک پژوهشگران ایرانی به همراه داشته است. مسائل سیاسی داخلی کشور از قبیل: عدم ثبات سیاسی در کشور، سوءظن امنیتی-سیاسی به

پژوهشگرانی که فرصت‌های مطالعاتی و سفرهای علمی خارجی می‌روند؛ عدم هماهنگی بین وزارتخانه‌های علوم، امور خارجه، اطلاعات و بهداشت و درمان و محدودیت‌های گرفتن مجوز و عدم تسهیل ورود دانشمندان و استادان خارجی برجسته به کشور نیز محدودیت‌هایی را برای انجام پژوهش‌های بین‌المللی به همراه داشته است.

عوامل فرهنگی: یافته‌های پژوهش نشان داد که شرایط خاص فرهنگی حاکم بر جامعه و دانشگاه‌های کشور نیز از جمله مهم‌ترین عوامل امتناع همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی و بین‌المللی شدن پژوهش در نظام آموزش عالی کشور است. عوامل امتناع فرهنگی شناسایی شده در این پژوهش در سه مفهوم (بعد برون‌سازمانی: تفاوت دینی و فرهنگی با سایر کشورها؛ شرایط پیچیده فرهنگی جامعه. بعد درون‌سازمانی: شرایط فرهنگی موجود در نظام آموزش عالی) دسته‌بندی شده‌اند. شرایط خاص فرهنگی و دینی حاکم بر جامعه و الزام رعایت دستورات ویژه مذهبی (حجاب، روزه‌داری، عبادات) برای عموم افراد، اعم از ایرانی و غیر ایرانی، نگرش منفی نسبت به خارجی‌ها، اختلافات فرهنگی زیاد با سایر کشورها، عدم تأمین شرایط مساعد برای سایر ادیان از جمله عواملی است که در بین‌المللی شدن پژوهش و همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی در آموزش عالی اثر منفی دارد. در بعد درون‌سازمانی نیز، نبود اخلاق علمی و منصب دوستی افراد در حوزه آموزش عالی؛ نهادینه نشدن فرهنگ همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی در پردیس؛ عدم تنوع فرهنگی، قومی و نژادی در پردیس‌ها؛ عدم تربیت دانشجویان با نگرش شهروندی جهانی؛ عدم تقویت مهارت‌های فرهنگی دانشجویان؛ نهادینه نشدن بین‌المللی سازی در فرهنگ‌سازمانی دانشگاه‌ها و سطح سواد فرهنگی ضعیف در پردیس از جمله مسائلی است که محدودیت‌هایی را برای همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی ایجاد می‌کند. در این راستا نظام آموزش عالی کشور در راستای بین‌المللی سازی آموزش عالی به‌طور عام و بین‌المللی سازی و تقویت همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی به‌طور خاص نیازمند است که زیرساخت‌های فرهنگی لازم را جهت ارتقای همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی فراهم سازد. در این راستا باید تنوع قومی، نژادی و فرهنگی در پردیس دانشگاه به رسمیت شناخته شود و دانشجویانی با نگرش شهروندی جهانی تربیت شود.

عوامل ساختاری: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که یکی از مهم‌ترین عوامل امتناع همکاری‌های پژوهشی و بین‌المللی شدن پژوهش در نظام آموزش عالی کشور موانع و مشکلاتی است که در ساختار و ارکان اصلی دانشگاه و فراتر از آن در سطح ملی وجود دارد. از مهم‌ترین موانع ساختاری دانشگاهی می‌توان به آگاهی نداشتن دانشگاه از موقعیت‌های علمی و زمینه‌های همکاری پژوهشی؛ تشریفات اداری طولانی و پیچیده برای انجام پژوهش بین‌المللی دانشجویان دکتری؛ نگاه کمی به پژوهش و عدم توجه به کیفیت در ساختار دانشگاه‌ها؛ عدم وجود ساز کارهای حمایتی از پژوهش‌های بین‌المللی؛ فقدان جایگاه پژوهش در دانشگاه و عدم کنترل کیفی؛ ضعف آگاهی مدیران دانشگاه‌ها از ظرفیت‌های موجود علمی و موقعیت‌ها و زمینه‌های همکاری‌های بین‌المللی در داخل و خارج از کشور؛ مدیریت تمرکزگرا، ساختارهای بوروکراتیک و غیر منعطف در نظام دانشگاهی؛ عدم وجود آیین‌نامه‌های حمایتی از پژوهش‌های بین‌المللی اشاره کرد. در سطح ملی نیز می‌توان به عدم حمایت وزارت متبوع برای فعالیت‌های پژوهشگران دانشگاه‌های ایران در سطح بین‌المللی؛ کم‌رنگ بودن نقش پژوهش‌های بین‌المللی در اسناد بالادستی؛ عدم حمایت وزارت متبوع برای فعالیت‌های پژوهشگران دانشگاه‌های ایران در سطح بین‌المللی؛ فراهم نبودن ضوابط و شرایط حقوقی لازم برای انجام پژوهش‌های مشترک بین‌المللی؛ عدم اعطای استقلال و اختیار به دانشگاه‌ها و تسهیل‌کننده نبودن قوانین بالادستی در زمینه بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها اشاره نمود.

عوامل سیاست‌گذاری: یکی دیگر از عوامل امتناع شناسایی شده در این پژوهش مربوط به سیاست‌گذاری‌ها در سطح کلان و دانشگاه است. در سطح دانشگاه، عدم سیاست‌گذاری درست در آموزش عالی برای ورود به حوزه بین‌المللی؛ نداشتن برنامه استراتژیک برای بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها؛ عدم حساسیت دانشگاه به انجام پژوهش در سطح بین‌المللی؛ فقدان جایگاه شایسته پژوهش بین‌المللی در سیاست‌های دانشگاه؛ بسته بودن درهای آموزش عالی به‌سوی ایده‌ها و افکار جدید بین‌المللی و تزلزل و تشتت در سیاست‌های حوزه همکاری‌های علمی بین‌المللی در حوزه ستادی و به‌ویژه در دانشگاه‌ها از جمله مهم‌ترین موانع حوزه سیاست‌گذاری در سطح دانشگاه بوده است در سطح ملی نیز می‌توان به اهمیت نداشتن همکاری‌های علمی بین‌المللی در سیاست‌گذاری‌های کلان آموزش عالی؛ عدم تلقی بین‌المللی شدن آموزش عالی به‌عنوان یکی از اولویت‌های

سیاست ملی؛ عدم اتخاذ سیاست جامع و گرایش استراتژیک خاص از سوی وزارت علوم و دانشگاه‌های ایران برای بین‌المللی شدن؛ تعدد نهادهای تصمیم‌گیرنده برای آموزش عالی اشاره نمود.

عوامل فناوری: یافته‌ها نشان می‌دهد که مشکلات مربوط به فناوری ارتباطات و اطلاعات یکی دیگر از موانع همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی در آموزش عالی کشور است. محدودیت دسترسی متخصصان و دانشجویان به پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر بین‌المللی؛ توجه نامناسب به استفاده از فناوری‌های جدید نظیر پست الکترونیکی و وبسایت؛ دسترسی کم به وسایل اطلاعاتی و ارتباطی و در اختیار نداشتن تجهیزات لازم؛ پایین بودن کیفیت اتصال مراکز علمی و پژوهشی به شبکه اینترنت (اسمی بودن)، پایین بودن سرعت اینترنت و پهنای باند؛ فیلترینگ سایت‌ها؛ نبود امکانات سخت‌افزاری مناسب در عرصه اینترنت و فناوری؛ قطع شدن ارتباط با دانشگاه‌های طراز اول جهان بعد از انقلاب؛ ضعف ارتباط با دانشگاه‌های خارجی؛ کندی خطوط ارتباطی؛ ضعف دانشجویان در جستجوی منابع و نبود آشنایی و تسلط ناکافی بر فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی از جمله موانع شناسایی شده در این حوزه است.

عوامل مربوط به زبان خارجی: یکی از مهم‌ترین موانع همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی موانع مربوط به زبان‌های بین‌المللی بخصوص زبان انگلیسی به‌عنوان زبان علم است. موانع شناسایی شده در این بعد عبارت‌اند از: ضعف مهارت‌های زبانی دانشجویان در انجام و نگارش پژوهش‌های مشترک بین‌المللی؛ دشواری یادگیری زبان دیگر کشورها؛ عدم تسلط مدیران و کارکنان دانشگاه بر زبان بین‌المللی؛ ضعف مهارت زبانی استادان ایرانی (عدم تسلط کافی به حداقل یک زبان بین‌المللی) در انجام و نگارش پژوهش‌های مشترک؛ عدم ارائه بخشی از برنامه‌های آموزشی به زبان انگلیسی؛ تأثیر زبان مشترک در همکاری‌های پژوهشی؛ تسلط ناکافی بر زبان انگلیسی یا دیگر زبان‌ها؛ نداشتن مهارت در زبان‌های شناخته‌شده بین‌المللی؛ ضعف پژوهش به زبان‌های بین‌المللی؛ نبود توانایی در استفاده از زبان‌های شناخته‌شده بین‌المللی (مانند انگلیسی).

عوامل فردی: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که علاوه بر موانع مربوط به ابعاد درون و برون‌سازمانی در نظام آموزش عالی پاره‌ای از موانع همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی مربوط به توانایی‌ها و مهارت‌های انفرادی خود محققان داخلی است. موانع شناسایی شده در این مقوله عبارت‌اند از: مشارکت محدود اعضای هیات علمی در طرح‌های تحقیقاتی بین‌المللی؛ مشارکت ناکافی پژوهشگران در تأمین هزینه‌ها و انجام کار علمی مشترک بین‌المللی؛ عضو نبودن دانشجویان در انجمن‌های علمی بین‌المللی؛ فقدان ریسک‌پذیری پژوهشگران داخلی برای انجام پژوهش مشترک بین‌المللی؛ نبود رقابت میان پژوهشگران ایرانی برای افزایش همکاری‌های علمی بین‌المللی خود با همکاران خارجی؛ ضعف توانمندی علمی؛ عدم علاقه محدود اساتید و دانشجویان به مشارکت در پژوهش‌های بین‌المللی، عدم اعتماد به نفس پژوهشگران داخلی نسبت به همکاری در سطح بین‌المللی؛ عدم تمایل به شناساندن خود در حوزه تخصصی با اثر مشترک علمی با همکاران خارجی.

عوامل زیرساخت مالی، فضا و امکانات: یافته‌ها نشان می‌دهد که نظام آموزش عالی کشور هنوز زیرساخت‌های مالی، تجهیزات و امکانات مناسب را برای ارتقای همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی فراهم نساخته است. از جمله چالش‌ها و مشکلات موجود در این مقوله عبارت‌اند از: کمبود کارکنان متخصص و آشنا به امور بین‌الملل؛ کمبود آزمایشگاه‌های به‌روز در دانشگاه‌ها؛ کمبود بودجه دانشگاه‌ها در راستای بین‌المللی شدن؛ نبود امکانات پژوهشی لازم در دانشگاه جهت تعریف طرح‌های پژوهشی در سطح ملی و بین‌المللی؛ فقدان حمایت‌های مالی لازم جهت انجام پژوهش‌های بین‌المللی؛ عدم حمایت مالی دانشگاه از کارهای علمی در سطح بین‌المللی؛ هزینه‌های زندگی پژوهشگران در خارج از کشور؛ عدم تخصیص بودجه و تجهیزات لازم برای همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی؛ کمبود امکانات آزمایشگاهی؛ وجود محدودیت در تأمین امکانات پژوهشی در رشته‌های فنی (متکی به آزمایشگاه و مواد) موجب می‌گردد در برخی حوزه‌ها نتوان مقبولیت پژوهشی لازم در سطح بین‌المللی کسب نمود. کمبود اعتبار به‌منظور اعطای بورس به دانشجویان خارجی؛ کمبود اعتبارهای علمی (گرنه) استادان برای شرکت در همایش‌های خارجی.

پیشنهادها، راهکارها و توصیه‌های سیاستی

دانشگاه واترلو (۱۹۹۹) در گزارشی جهت توسعه بعد بین‌المللی مأموریت پژوهش در دانشگاه‌ها موارد زیر را پیشنهاد داده است: برگزاری همایش‌ها و رویدادهایی جهت به نمایش گذاشتن پژوهش و قدرت علمی دانشگاه در جامعه بین‌المللی؛ حمایت و تشویق هیات علمی و دانشجویان جهت به نمایش گذاشتن پژوهش و قدرت علمی دانشگاه در جامعه بین‌المللی؛ تبلیغ نقاط قوت دانشگاه در ژورنال‌های مهم و نشریات علمی/پژوهشی؛ ایجاد بودجه برای ترویج و حمایت از طرح‌های جدید بین‌المللی؛ ایجاد یک سیستم گزارش‌دهی برای شناسایی و پیگیری پروژه‌های مطالعه و توسعه بین‌المللی؛ تعریف یک هدف در منابع مالی تولیدشده از پروژه‌های بین‌المللی جدید جهت کمک به حمایت از طرح‌های بین‌المللی برای توسعه پژوهش‌های بین‌المللی (منطقه‌ای و یا بین‌قاره‌ای). یافته‌های این پژوهش علاوه بر به‌کارگیری پیشنهاد دانشگاه واترلو برای بین‌المللی‌سازی مأموریت پژوهشی در دانشگاه‌های کشور برای هریک از عوامل امتناع شناسایی شده به‌صورت جداگانه پیشنهادها، راهکارها و توصیه‌های سیاستی را ارائه داده است.

برای ارتقای مهارت‌های زبانی دانشجویان و استادان برای مشارکت بیشتر در پژوهش‌های بین‌المللی موارد زیر به سیاست‌گذاران و مدیران آموزش عالی کشور توصیه می‌شود: ایجاد آیین‌نامه‌هایی جهت ارائه‌ی برخی واحدهای درسی به زبان انگلیسی در دوره تحصیلات تکمیلی؛ ارائه دوره‌های تقویت زبان برای افزایش تسلط اساتید به زبان بین‌المللی؛ استقرار نظام انگیزشی و تشویقی به‌منظور نگارش رساله‌ها به زبان انگلیسی؛ مشوق‌های مالی به اساتید در صورت کسب مدرک معتبر زبان؛ اعطای کمک‌هزینه‌های تحصیلی به دانشجویان در صورت کسب مدرک معتبر زبان بین‌المللی؛ مینا و ملاک قرار دادن تسلط به یکی از زبان‌های مهم بین‌المللی در استخدام اساتید و جذب دانشجویان دوره تحصیلات تکمیلی.

بسترهای مناسب برای استفاده از ظرفیت‌های فناوری ارتباطات و اطلاعات در دانشگاه‌ها مهیا شود و بر موارد زیر در راستای بهره‌جستن از مزایای فناوری ارتباطات و اطلاعات در راستای توسعه همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی و بین‌المللی‌سازی پژوهش تأکید شود: توسعه و تقویت زیرساخت‌های تکنولوژی در پردیس‌های دانشگاه‌ها، افزایش سرعت اینترنت و پهنای باند در پردیس دانشگاه جهت سهولت دسترسی دانشجویان و اساتید به یافته‌های تحقیقاتی جدید؛ برگزاری ورکشاپ‌ها برای افزایش مهارت‌های ICT اعضای هیأت علمی، دانشجویان و کارکنان؛ ایجاد اشتراک دانش بین کارکنان، دانشجویان و محققان محلی و بین‌المللی؛ ایجاد ارتباط شبکه‌ای میان دانشگاه‌ها؛ تقویت همکاری‌های مجازی (مانند، ویدیو کنفرانس‌ها)؛ تشویق و حمایت از اساتید و دانشجویان برای حضور در شبکه‌های علمی بزرگ؛ برگزاری دوره‌های مجازی مشترک با دانشگاه‌های معتبر دنیا؛ توسعه ارتباط و همکاری بین دانشگاه‌های داخل با خارج از طریق ایجاد پایگاه‌های اطلاعاتی و افزایش سطح سواد فناوری در جامعه دانشگاهی.

در ساختار دانشگاه‌ها پیشنهاد می‌شود ابعاد بین‌المللی شدن به‌ویژه بعد پژوهشی در رسالت، مأموریت‌ها، چشم‌انداز و برنامه‌های دانشگاه به رسمیت شناخته شود و بر موارد زیر نیز در راستای نهادینه کردن فرهنگ پژوهش بین‌المللی در ساختار سازمانی دانشگاه‌ها تأکید شود: ایجاد ساختارهای منعطف و حامی در مؤسسات آموزش عالی جهت انجام فعالیت‌های پژوهشی بین‌المللی؛ تقویت عملکرد پژوهشی دانشگاه و تشویق دانشجویان و اساتید به مشارکت در طرح‌های تحقیقاتی بین‌المللی؛ توسعه اخلاق حرفه‌ای پژوهش در مؤسسات آموزش عالی؛ تشکیل انجمن‌ها و باشگاه‌های پژوهشی متشکل از پژوهشگران داخلی و خارجی؛ ایجاد دفتر مستقل در دانشگاه‌ها جهت توسعه همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی و دادن مشاوره و راهنمایی به پژوهشگران جهت انجام پژوهش‌های بین‌المللی و حمایت از پژوهشگران خارجی؛ به‌کارگیری کارکنان واجد شرایط بین‌المللی در دانشگاه؛ انعقاد موافقت‌نامه‌های پژوهشی بین‌المللی با دانشگاه‌های معتبر بین‌المللی؛ افزایش ظرفیت دانشگاه‌ها برای همکاری مشترک در پروژه‌های بین‌المللی با سازمان‌های بین‌المللی، دولت‌های محلی و مشاغل؛ فراهم‌سازی فرصت‌های پژوهشی با ابعاد بین‌المللی در دانشگاه‌ها، توسعه نشریات و مجلات بین‌المللی در دانشگاه‌ها و سیاست‌های ترفیع و ارتقا برای فعالیت‌های بین‌المللی اعضای هیأت علمی.

در راستای برطرف کردن موانع مربوط به مقوله فردی توصیه می‌شود با اتخاذ سیاست‌های مالی از پژوهشگران بین‌المللی و دانشجویان و اساتید جهت انجام پژوهش‌های بین‌المللی حمایت شود و ورکشاپ‌ها و نشست‌های متعددی جهت آشنایی

دانشجویان و اساتید با پژوهش‌های بین‌المللی و ارتقاء مهارت‌های پژوهشی اساتید و دانشجویان؛ برگزار شود. همچنین با برگزاری همایش‌های بین‌المللی در دانشگاه‌ها می‌توان روحیه بین‌المللی و آمادگی دانشجویان و اساتید را جهت همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی تقویت کرد.

هرچند که بسیاری از موانع شناسایی شده مربوط به عوامل امتناع سیاسی مربوط به عوامل خارجی است که توسط بیگانگان بر کشور اعمال شده است، اما با تسهیل سیاست داخلی و تأثیر ندادن مناسبات سیاسی در آموزش عالی، صدور بخشنامه‌های جدید برای تسهیل فعالیت‌های علمی بین‌المللی از طرف نهادهای دولتی و قانون‌گذار؛ ایجاد قوانین سهل‌گیرانه برای ورود و خروج پژوهشگران بین‌المللی، فراهم نمودن زمینه‌های سیاسی برای همکاری‌های علمی بین‌المللی؛ سرمایه‌گذاری دیپلماتیک در آموزش عالی؛ موافقت‌نامه‌های بین دولتی در زمینه همکاری علمی بین‌المللی؛ تقویت دیپلماسی و سیاست خارجی؛ اختصاص بودجه‌های ویژه برای فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه‌ها می‌توان از بین‌المللی شدن پژوهش و همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی در آموزش عالی کشور حمایت کرد.

در سیاست‌گذاری‌های کلان کشور و آموزش عالی توصیه می‌شود که موارد زیر در راستای گسترش همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی مورد تأکید قرار گیرد: سیاست‌گذاری‌های ملی برای بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها؛ دادن استقلال در تصمیم‌گیری به دانشگاه‌ها؛ اهمیت دادن به همکاری‌های بین‌المللی در سیاست‌گذاری‌های کلان علمی؛ گسترش سیاست‌های اعطای استقلال به دانشگاه‌ها جهت انجام فعالیت‌های بین‌المللی؛ حمایت مالی دولت از آموزش عالی و تأکید بر بین‌المللی شدن در اسناد بالادستی کشور.

برای برطرف کردن عوامل امتناع فرهنگی پیشنهاد می‌شود در سطح کلان و ملی بر، فرهنگ‌سازی و تغییر نگرش نسب به خارجی‌ها؛ مشارکت اجتماعی در جامعه چند فرهنگی بین‌المللی و در سطح پردیس نیز بر نهادینه کردن بین‌المللی شدن در فرهنگ‌سازمانی دانشگاه‌ها؛ تقویت تنوع فرهنگی، نژادی و قومی در پردیس دانشگاه؛ آموزش چند فرهنگی؛ توسعه و تقویت مهارت‌های فرهنگی در دانشجویان، کارکنان و هیأت علمی؛ تشکیل انجمن دانشجویی بین‌المللی؛ افزایش سواد فرهنگی در پردیس؛ پرورش مدیران با نگرش و تفکر بین‌المللی و به‌کارگیری آن‌ها در بخش‌های مختلف دانشگاه؛ ترویج و نهادینه کردن فرهنگ همکاری‌های پژوهشی بین‌المللی در پردیس؛ افزایش تنوع فرهنگی، نژادی و قومی در بین کارکنان تأکید شود.

یکی از مهم‌ترین بخش‌ها در حوزه بین‌المللی شدن و بخصوص بین‌المللی‌سازی پژوهش و ارتقای همکاری‌های پژوهشی داشتن زیرساخت‌های مالی، امکانات و تجهیزات مناسب است، در این راستا اختصاص بودجه‌های ویژه برای فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه‌ها؛ حمایت مالی از اقامت پژوهشگران و دانشجویان در خارج از کشور و اعطای بورس تحصیلی به دانشجویان دکتری برای ایجاد ظرفیت پژوهشی در دانشگاه‌ها؛ اتخاذ سیاست‌های مالی جهت حمایت از پژوهشگران بین‌المللی؛ فراهم کردن تسهیلات برای دانشجویان و پژوهشگران خارجی؛ به‌روز کردن وسایل و امکانات آزمایشگاه‌ها، اعطای کمک‌های تحصیلی به دانشجویان و اساتید در انجام پژوهش‌های بین‌المللی، حمایت مالی از فرصت‌های مطالعاتی و پژوهشی دانشجویان و اساتید؛ فراهم کردن پایگاه‌های اطلاعاتی برای دسترسی دانشجویان و اساتید به یافته‌های تحقیقاتی و حمایت از اعضای هیأت علمی برای شرکت در تورهای گردش علمی، اجلاس و کنگره‌های بین‌المللی می‌تواند اثرگذار باشد.

منابع

- احمدی، عاطفه. (۱۳۹۶). شناسایی چالش‌های بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی وابسته به جهاد دانشگاهی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد (چاپ نشده) رشته آموزش و بهسازی منابع انسانی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه علم و فرهنگ.
- پور عزت، علی. (۱۳۹۳). درآمدی بر روش پژوهش علمی (فراگرد تدوین رساله پژوهشی و دفاع از آن). تهران: انتشارات میدانچی.
- ذاکر صالحی، غلامرضا. (۱۳۹۵). آموزش عالی و جذب دانشجوی خارجی، تهران: انتشارات موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی.
- زمانی منش، حامد. (۱۳۹۰). بررسی موانع پذیرش دانشجویان خارجی از دیدگاه اعضای هیئت علمی و دانشجویان خارجی دانشگاه شهید بهشتی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد (چاپ نشده) برنامه‌ریزی درسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شهید بهشتی.
- طلعت، الشریعه فیروزجائیان. (۱۳۹۶). مطالعه و تحلیل عوامل امتناع و شرایط امکان بین‌المللی شدن در پردیس با تمرکز بر برنامه‌ریزی درسی بین فرهنگی (مورد مطالعه: دانشگاه‌های تخصصی تهران). پایان‌نامه کارشناسی ارشد (چاپ نشده) مطالعات برنامه‌ریزی درسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی تهران.
- Abramo, G., D'Angelo, C. A., & Di Costa, F. (2009). Research collaboration and productivity: is there correlation?. *Higher education*, 57(2), 155-171.
- Abramo, G., D'Angelo, C. A., & Solazzi, M. (2011). The relationship between scientists' research performance and the degree of internationalization of their research. *Scientometrics*, 86(3), 629-643.
- Adapa, P. K. (2013). Strategies and factors effecting internationalization of university research and education. Retrieved from <http://homepage.usask.ca/~pka525/Documents/Internationalization.pdf>
- Altbach, P. G. (2016). Research universities in developing countries. In P. G. Altbach (Ed.), *Global perspectives on higher education* (pp. 172-198). Baltimore, MD: John Hopkins University Press.
- Altbach, P. G., & Teichler, U. (2001). Internationalization and exchanges in a globalized university. *Journal of Studies in International Education*, 5(1), 5-25.
- Amaratunga, D., Liyanage, C., & Haigh, R. (2018). A Study into the Role of International Collaborations in Higher Education to Enhance Research Capacity for Disaster Resilience. *Procedia engineering*, 212, 1233-1240.
- Antelo, A. (2012). Internationalization of research. *Journal of International Education and Leadership*, 2, 1-6.
- Bammer, G. (2008). Enhancing research collaborations: Three key management challenges. *Research Policy*, 37, 875-887.
- BEAVER, D. D. B. (2000, September). Reflections on scientific collaboration (and its study): past, present, and future. In *WORKSHOP ON SCIENTOMETRICS AND INFORMETRICS: COLLABORATION IN SCIENCE AND IN TECHNOLOGY* (Vol. 2, pp. 29-40).
- Beck, C. T. (2002). A meta-synthesis of qualitative research. *MCN: The American Journal of Maternal/Child Nursing*, 27(4), 214-221.
- Bozeman, B., Lee, S., Gaughan, M., & Chompalov, I. (2005). The impact of research collaboration on scientific productivity. In *Social Studies of Science*.
- Bozeman, L. A. (2009). *Implementation and Collaboration in the United States-Brazil Higher Education Consortia Program* (Doctoral dissertation, Boston College).
- Christensen, K. K. (2005). Doctoral programmes for the European knowledge society [the "Salzburg Principles"]. Salzburg, Austria: Bologna Seminar, European University Association Council for Doctoral Education. Retrieved from http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Salzburg_Report_final.1129817011146.pdf
- de Wit, H., Hunter, F., Howard, L., & Egron-Polak, E. (2015). *Internationalisation of higher education*. European Parliament, Committee on Culture and Education. Retrieved from http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/540370/IPOL_STU%282015%29540370_EN.pdf
- Dubois, P., Rochet, J. C., & Schlenker, J. M. (2014). Productivity and mobility in academic research: Evidence from mathematicians. *Scientometrics*, 98(3), 1669-1701.
- European University Association. (2010). *Africa-Europe higher education cooperation for development: Meeting regional and global challenges*. Brussels: Author.
- Gazni, Ali, Cassidy R. Sugimoto, and Fereshteh Didegah. "Mapping world scientific collaboration: Authors, institutions, and countries." *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 63.2 (2012): 323-335.
- Gulbrandsen, M., & Kyvik, S. (2010). Are the concepts basic research, applied research and experimental development still useful? An empirical investigation among Norwegian academics. *Science and public policy*, 37(5), 343-353.
- Halevi, G., Moed, H. F., & Bar-Ilan, J. (2016). Does research mobility have an effect on productivity and impact?. *International higher education*, (86), 5-6.

- Horta, H., & Patrício, M. T. (2016). Setting-up an international science partnership program: a case study between Portuguese and US research universities. *Technological Forecasting and Social Change*, 113, 230-239.
- Huang, F. (2015). The internationalization of Japan's academy across research and non-research universities. *Journal of Studies in International Education*, 19(4), 379-393.
- Hudzik, J. K. (2011). *Comprehensive internationalization: From concept to action*. Washington, DC: NAFSA: Association of International Educators.
- Kang, H., Li, L., Wang, H., & Dang, J. (2019, February). Analysis on the Internationalization Policy of Chinese Research University. In 2018 International Workshop on Education Reform and Social Sciences (ERSS 2018). Atlantis Press.
- Keenan, M., Cutler, P., Marks, J., Meylan, R., Smith, C., & Koivisto, E. (2012). Orienting international science cooperation to meet global 'grand challenges'. *Science and Public Policy*, 39(2), 166-177.
- Knight, J. (2003). Updated definition of internationalization. *International higher education*, (33).
- Knight, J. (2008). *Higher education in turmoil. The changing world of internationalisation*. Rotterdam, the Netherlands: Sense Publishers.
- Lu, X., & Ma, C. (2017). Mapping Research Collaboration Network of International Methane Hydrate Research. *Procedia computer science*, 122, 820-825.
- Marconi, G. (2016). International doctoral and master's students: What the data tell us. *International Higher Education*, (86), 3-5.
- Maudarbekova, B., & Kashkinbayeva, Z. (2014). Internationalization of higher education in Kazakhstan. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116(21), 4-092.
- Mohrman, K., Ma, W., & Baker, D. (2008). The research university in transition: The emerging global model. *Higher education policy*, 21(1), 5-27.
- Niu, F., & Qiu, J. (2014). Network structure, distribution and the growth of Chinese international research collaboration. *Scientometrics*, 98(2), 1221-1233.
- Noblit, G. W., & Hare, R. D. (1988). *Meta-ethnography: Synthesizing qualitative studies* (Vol. 11). sage.
- Proctor, D. (2015). Key trends in international education research 2011-14: What does the data tell us? International Education Association of Australia. Retrieved from <https://www.ieaa.org.au/ierncontentarchive/key-trends-2>.
- Proctor, D. J. (2016). *Academic staff and international engagement in Australian higher education* (Doctoral dissertation).
- Rostan, M., & Ceravolo, F. A. (2015). The internationalisation of the academy: Convergence and divergence across disciplines. *European Review*, 23(S1), S38-S54.
- Ryan, J. (2012). Internationalisation of Doctoral Education: Possibilities for New Knowledge and Understandings. *Australian Universities' Review*, 54(1), 55-63.
- Sandelowski, M., & Barroso, J. (2007). *Handbook for synthesizing qualitative research* Springer Publishing Company. New York.
- Shahijan, M. K., Rezaei, S., & Preece, C. N. (2016). Developing a framework of internationalisation for higher education institutions in Malaysia: a SWOT analysis. *International Journal of Management in Education*, 10(2), 145-173.
- Teichler, U. (2004). The changing debate on internationalization of higher education. *Higher Education*, 48, 5-26.
- TROWLER, P. (2012). Disciplines and Interdisciplinarity: Conceptual Groundwork: Paul Trowler. In *Tribes and Territories in the 21st Century* (pp. 20-44). Routledge.
- Ulnicane, I. (2014). Why do international research collaborations last? Virtuous circle of feedback loops, continuity and renewal. *Science and Public Policy*, 42(4), 433-447.
- Van den Besselaar, P., Inzeot, A., Reale, E., De Turckheim, E., & Vercesi, V. (2012). Indicators of Internationalisation for Research Institutions: a new approach. ESF Member Organisation Forum on Evaluation of Publicly Funded Research.
- Van Raan, A. F. (1997). Science as an international enterprise. *Science and Public Policy*, 24(5), 290-300.
- Ward, D. (2008). Globalization, public policies and higher education. *The globalization of higher education*, (5), 259.
- Wendt, K., Sliipersæter, S., & Aksnes, D. W. (2003). Internationalization of research. In Å. Gornitzka, M. Gulbrandsen, & J. Trondal (Eds.), *Internationalization of research and higher education: Emerging patterns of transformation* (pp. 55-84). Oslo: Norwegian Institute for Studies in Research and Higher Education, Hegdehaugsveien.
- Woldegiyorgis, A. A., Proctor, D., & de Wit, H. (2018). Internationalization of research: Key considerations and concerns. *Journal of Studies in International Education*, 22(2), 161-176.
- Zimmer, L. (2006). Qualitative meta-synthesis: a question of dialoguing with texts. *Journal of advanced nursing*, 53(3), 311-318.